

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA MATEMATIKY, FYZIKY A TECHNICKÉ VÝCHOVY

VELIKONOČNÍ ZVYKY A TRADICE NA 1. STUPNI ZŠ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Radka Jůnová

Učitelství pro základní školy, obor Učitelství pro 1. stupeň základní školy

Vedoucí práce: PhDr. Petr Simbartl, Ph.D.

Plzeň 2019

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně
s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni, 18. dubna 2019

.....
vlastnoruční podpis

Ráda bych poděkovala vedoucímu mé diplomové práce panu PhDr. Petru Simbartlovi PhD. za vedení, cenné rady a odborný dohled. Dále poděkování patří celé mé rodině, která mě po celou dobu studia podporovala.

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Radka JÚNOVÁ**
Osobní číslo: **P14M0066K**
Studijní program: **M7503 Učitelství pro základní školy**
Studijní obor: **Učitelství pro 1. stupeň základní školy**
Název tématu: **Velikonoční zvyky a tradice na 1. stupni ZŠ**
Zadávající katedra: **Katedra matematiky, fyziky a technické výchovy**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. Historie Velikonoc - význam, původ, porovnání - oslavy Velikonoc v dřívějších dobách a současnosti.
2. Současnost - Oslavy Velikonoc v České republice, zvyky, tradice a jejich dodržování. Kvantitativní průzkumné šetření.
3. Velikonoce v ČR a zahraničí - porovnání tradic a průběhu.
4. Velikonoční náměty pro žáky ZŠ - výrobky a činnosti, které je možné a vhodné se žáky provádět ve škole.

Rozsah grafických prací:

Rozsah kvalifikační práce: **40 - 60**

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

VAVŘINOVÁ, Valburga. Malá encyklopedie Velikonoc. Praha: Libri, 2006. ISBN 80-7277-292-9.

FROLCOVÁ, Věra. Velikonoce v české lidové kultuře. Praha: Vyšehrad, 2001. ISBN 80-7021-503-8.

ŘÍČANOVÁ, Tereza. Velikonoční knížka. Praha: Baobab, 2012. ISBN 978-80-87060-56-8.

HONZÍKOVÁ, Jarmila. Lidové tradice v pracovní výchově. Plzeň: Krajské centrum vzdělávání a Jazyková škola, 2005. ISBN 80-7020-148-7.

Vedoucí diplomové práce:

PhDr. Petr Simbartl, Ph.D.

Katedra matematiky, fyziky a technické výchovy

Datum zadání diplomové práce: **10. listopadu 2017**

Termín odevzdání diplomové práce: **30. června 2019**

RNDr. Miroslav Randa, Ph.D.
děkan

Doc. PaedDr. Jarmila Honzíkova, Ph.D.
vedoucí katedry

V Plzni dne 30. listopadu 2017

OBSAH

ÚVOD	3
1 HISTORIE VELIKONOC	4
1.1 PŮVOD A VÝZNAM VELIKONOC	5
1.1.1 V KŘESŤANSKÉ VÍŘE.....	6
1.1.2 V ŽIDOVSKÉ VÍŘE.....	7
1.2 POROVNÁNÍ DNEŠNÍCH OSLAV S MINULOSTÍ	8
1.2.1 VELIKONOČNÍ PŮST	10
1.2.2 PAŠIJOVÝ TÝDEN	12
1.2.3 VELIKONOČNÍ KOLEDA V MINULOSTI	15
2 OSLAVY VELIKONOC V SOUČASNOSTI	16
2.1 BERÁNEK	16
2.2 KOČIČKY	16
2.3 KRASLICE	17
2.4 MAZANEC	17
2.5 POLÉVÁNÍ VODOU.....	18
2.6 POMLÁZKA.....	18
2.7 VELIKONOČNÍ KOLEDA	18
2.8 VELIKONOČNÍ ŘEHŤAČKA	19
2.9 VELIKONOČNÍ VAJÍČKO	20
2.10 VELIKONOČNÍ ZAJÍČEK.....	20
3 VELIKONOCE V ČESKÉ REPUBLICE A V ZAHRANIČÍ.....	21
3.1 AUSTRÁLIE	21
3.2 BULHARSKO.....	22
3.3 FINSKO	23
3.4 FRANCIE	24
3.5 KORSIKA	24
3.6 CHORVATSKO.....	25
3.7 ITÁLIE.....	26
3.8 JERUZALÉM	27
3.9 NĚMECKO	29
3.10 POLSKO	30
3.11 PORTUGALSKO	31
3.12 RAKOUSKO	32

3.13	RUSKO	33
3.14	ŘECKO.....	35
3.15	ŘÍM	36
3.16	SLOVENSKO	37
3.17	ŠPANĚLSKO	39
3.18	VELKÁ BRITÁNIE	40
4	KVANTITATIVNÍ PRŮZKUMNÉ ŠETŘENÍ	42
4.1	DOTAZNÍK – VELIKONOČNÍ ZVYKY A TRADICE	43
4.2	VYHODNOCENÍ DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ.....	45
5	VELIKONOČNÍ ČINNOSTI A NÁMĚTY PRO ŽÁKY ZŠ	55
5.1	KRASLICE ZDOBENÁ ZUBNÍ PASTOU	56
5.2	KUŘÁTKO Z KELÍMKU	57
5.3	KUŘÁTKO Z PROVÁZKU.....	58
5.4	OVEČKA Z KOLÍKŮ	60
5.5	OVEČKY Z POPCORNŮ	61
5.6	PRUHOVANÝ ZAJÍC	62
5.7	SLEPIČKA – ZÁPICH.....	63
5.8	SLEPIČKA Z PIŠKOTŮ	64
5.9	VAJÍČKA S ČEPIČKAMI	65
5.10	VELIKONOČNÍ TAŠTIČKA Z FILCU	67
5.11	VELIKONOČNÍ VĚNEC	68
5.12	ZAJÍČEK Z VLNY	69
	ZÁVĚR	71
	CIZOJAZYČNÉ RESUMÉ	73
	SEZNAM ZDROJŮ	74
	SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK, GRAFŮ A DIAGRAMŮ	79
	PŘÍLOHY	I

ÚVOD

Velikonoce jsou křesťanským svátkem, které se každoročně pojí se znovuzrozením života, uctívá se také památka Ježíše Krista, jeho smrt a zmrtvýchvstání. Ateisté většinou tento svátek považují za oslavu jara. Jelikož se pojí s jarním slunovratem, jsou to svátky pohyblivé a slaví se vždy první neděli po prvním jarním úplňku (Frolcová 2001, s. 10).

K Velikonocům patří tzv. Pašijový týden. Každý den v tomto týdnu se pojí s různými zvyky a tradicemi a nese podle toho svůj název (Škaredá středa, Zelený čtvrtek, Velký pátek, Bílá sobota aj.). Ne všude se Velikonoce slaví stejně, záleží to na jednotlivých krajích oblastech. Během postní doby se lidé se zříkávají potravy a dochází k přípravám na Velikonoce, tato doba začíná Popeleční středou a trvá 40 dní. Půst se v dnešní době spíše nedodrжуje, jsou ale i tací, kteří ho dodrжуjí, hlavně věřící.

Pro mnohé lidi ztratily Velikonoce svoje kouzlo, tradice a zvyky začaly upadat, hlavně ve městech. Což ale nemění nic na tom, že pro děti je důležité, abychom se snažili tuto tradici udržet, protože když už se z jakéhokoliv důvodu nedodrжуjí nebo se neseznámí doma s tradicemi a zvyky, tak kde jinde je k tomuto rituálu učít než ve škole. Je to důležité pro naši budoucí generaci, proto musíme o svátcích, a nejen o Velikonocích, hodně mluvit a seznámit děti s historií, zvyky a tradicemi, které se k těmto svátkům pojí.

Cílem mé diplomové práce je zjistit, jestli to tak pociťují i ostatní lidé, chci se dozvědět, zda znají původ Velikonoc a ví, proč se Velikonoce vůbec slaví, dále jak Velikonoce slaví a jaké tradice a zvyky dodrжуjí. Dalším cílem je udělat si přehled o tom, jak se Velikonoce slaví v zahraničí a průběh porovnat. Také sem patří zpracování velikonočních námětů použitelných pro žáky 1. stupně ZŠ, které by v dětech vzbudily zájem o Velikonoce.

V prvních třech kapitolách diplomové práce se seznámíme s historií Velikonoc, se současnými oslavami Velikonoc v České republice, porovnáme tradice a zvyky u nás a v zahraničí. Ve čtvrté a páté kapitole se budeme zabývat kvantitativním průzkumným šetřením formou dotazníku a jeho vyhodnocením. Dále jsou uvedeny náměty pro žáky základní školy, ukážeme si různé výrobky k tomuto tématu, které je možné se žáky provádět ve škole.

1 HISTORIE VELIKONOC

V první kapitole se seznámíme s historií Velikonoc, která je velmi dlouhá. Rozebereme si jejich původ, z hlediska křesťanů a z hlediska pohanů, dále význam, porovnáme Velikonoce s dřívější dobou a současností.

Když se řekne slovo Velikonoce, každý si představí něco jiného. Nejčastěji si vybavíme hodování, barvení vajíček či pomlázku. S postupem času lidé přestávají tento svátek vnímat, dle jeho pravého významu, ale spíše ho berou jako den volna. Velikonoce se spojují s křesťanstvím, význam ale pochází ze židovských Velikonoc (Košík.cz; Význam Velikonoc a důležité zvyky).

Izraelité oslavovali Velikonoce na základě vysvobození Židů z otroctví v Egyptě a na znamení toho, že je Bůh ochraňoval, obětuje každá rodina pro Boha (neboli pro Izraelity Hospodina) beránka, jehož krví byl nakreslen kříž na dům rodiny, která se takto chránila před zabitím prvorozeného dítěte. Zde se zrodil židovský název pro Velikonoce – *pesach* (uchránění), který bude popsán v kapitole *židovský původ* (Vira.cz; Smysl a význam Velikonoc).

Pro křesťany je důležitým znakem kříž, na kterém byl Ježíš ukřižován o Velkém pátku. Největší oslavy však přicházejí o Velikonoční neděli, kdy vstal Ježíš z mrtvých a křesťanům naději pro nový život. Pro nevěřící je významem příchod jara, probuzení přírody po zimě a znovuzrození.

Oslavy jara se spojují s koledováním, s hospodářskými zvyky ve chlévech či na polích, které jsou spjaty se zahájením dobré hospodářské úrody v průběhu příštího roku. Dalšími obyčejí, které se pojí s oslavou jara je např. koleda doručující nové léto, rituál vynášející smrt, mládenecké a dívčí obřady, kde se využívá zeleně, házení do vody, slavnostní očista dobytka, modlitba za úrodu v budoucím roce. Jde vlastně o přípravu následujícího pracovního roku pastýře a zemědělce (Frolcová, 2001, str. 16).

Slovo Velikonoce v českém překladu zachycuje spojení “veliká noc” – noční oslava. V anglickém (Easter) či německém (Ostern) poukazuje na Ostaru, bohyni plodnosti a jara. Protějškem Ostary je slovanská bohyně jara, Vesna (Prague.eu; Velikonoce, původ a datum Velikonoc).

1.1 PŮVOD A VÝZNAM VELIKONOC

Velikonoční svátky jsou nepevné, jejich datum se totiž neustále mění. Slavíme je vždy první neděli, po prvním jarním úplňku. Fáze oslav tedy vychází v rozpětí 22. března až 25. dubna. Tento výpočet byl stanoven 25. července roku 325 na Nikajském koncilu¹. Jsou i země, které slaví tyto svátky později. První, kdo u nás stanovil tabulku s výpočtem oslav Velikonoc, byl hvězdář Jan Kepler. Datum, kdy se nejpozději Velikonoce slavily bylo 25. dubna 1943, nejbrzčí oslavy byly 22. března 1818 (Prague.eu - Velikonoce, původ a datum Velikonoc).

Velikonoce jsou původem pohanské. Církev však postupem času začala tyto svátky měnit na křesťanské. Dle webu Milujivelikonoce.cz byla první dochovaná zmínka o oslavách Velikonoc přibližně z roku 50 a je v listech apoštola Pavla. Druhá zmínka, která se týče rozepří ohledně data oslav, je z 2. století. Většina prvotních tradic, které se datují s příchodem Slovanů, však zůstala zachována. Slované jsou skupinou lidí indoevropské větve, kteří přišli k nám na území v 5. století, během stěhování národů. Slované byli hlavně zemědělci, mluvili praslovanštinou a uctívali nadpřirozené bytosti a bohy. Neuměli však psát, a tak od nich není dochovaná žádná písemná zmínka. Byl pro ně velmi podstatný vztah k přírodě, a když se začala příroda probouzet, rodit se mláďata a květiny kvést, byl to pro ně důvod k oslavě. Jarní rovnodenností totiž začínal slovanský rok.

Než se ale mohlo oslavovat jaro, musely se nejdříve uzavřít dveře za zimou, jejíž patronkou byla bohyně smrti Morana, též Smrtka. Zima se považovala za nejvíce náročnou část v roce, protože ne každý zimu přežil. S ústupem zimy Morana slábla, a tak bylo možné se jí zbavit. Tak vznikl zvyk vynášení Morany.

Po Moraně docházelo k vítání Velké matky Mokoše, bohyně plodnosti, která zaručovala sklizeň na další rok. Dalším zvykem Slovanů bylo barvení vajíček. Vajíčka se barvila převážně červenou nebo občas zlatou barvou, proto se Velikonocům nejdříve říkalo Červené svátky. Červená barva byla označována jako kráska, a tak vznikl název kraslice. Peršané byli první, kdo vejce barvili, Slované to od nich převzali právě k oslavám jara (Milujivelikonoce.cz; Velikonoce u starých Slovanů; 26.3.2018).

¹ Shromáždění biskupů křesťanské církve

1.1.1 V KŘEŠŤANSKÉ VÍŘE

Dnes svátky považujeme za křesťanské, jejich kořeny ale sahají k pohanům, od kterých křesťané svátek přejali a pokusili se svátek odlišit jiným pojetím (Prague.eu; Velikonoce, původ a datum Velikonoc). Křesťané považují Velikonoce za nejdůležitější období v roce, kdy utvrzují svoje vyznání v Ježíše Krista. V rozšířeném konceptu trvají svátky po dobu třech dnů, od Zeleného čtvrtka do Bílé soboty, která je součástí půstu. Velikonoční doba trvá ode dne Zmrtvýchvstání Ježíše Krista až do Letnic – Seslání Ducha svatého (Milujivelikonoce.cz; Vznik a historie velikonočních svátků; 30.12.2014). Dle Nového zákona se Ježíš stal obětí na kříži a díky tomu osvobodil lidi od hříchů. To, že je synem Boha potvrdil následným Zmrtvýchvstání (Langhammerová 2017, str. 157).

Dle Frolcové (2001, str. 14) je toto období pojato dvěma směry, a to duchovním a pozemským. Duchovní směr je spjat s obnovením slibu k víře Ježíše Krista. Směr pozemský je spojen s obnovou života a vegetace.

Vysvětlení původu Velikonoc se liší, z hlediska názorů toho, od koho jsou informace čerpány. Jiný pohled a názor na danou věc má výzkumník, duchovní, učitel či kronikář. Je obtížné odhalit, zda zvyky vznikly z víry a z pověr nebo se staly zvyklostmi se sociálním významem. Nalezneme jen málo z popisu toho, jak lidé Velikonoce slavili, proto jsou některé otázky, týkající se původu těchto svátků nevyřešeny.

Nejbohatší zmínky o oslavách Velikonoc se vztahují hlavně k 19. a 20. století. U většiny tradic a zvyků bychom mohli čerpat informace až z doby středověku. Některé středověké zprávy jsou neúplné, hlavně co se týče zvyků jako např. pomlázka, házení do vody či velikonoční mazanci a beránci, některé jsou naopak úplné, třeba katolický obřad či velikonoční hry. V 16. – 18. století se potýkáme se značnými nedostatky zpráv, které brání v dalším studování historie Velikonoc.

Způsoby sdělení zvyků a rituálů mají specifický vliv na koncepci Velikonoc: pěvecká, psaná a mluvená forma (modlení, velikonoční hry, duchovní a slavnostní zpěv, vinše², texty vyšité na tkaninách, slova na kraslicích), hlahol a mlčení (cinkání, lomození³ klíči, troubení, klapot a hrkání), (Frolcová 2001, str. 15).

² Zastaralé přání, gratulace

³ Vyvolání hluku

1.1.2 V ŽIDOVSKÉ VÍŘE

Velikonoce nejsou pouze křesťanským svátkem, jak si spousta lidí myslí. Jejich původ je židovský. Tyto oslavy vycházejí z tzv. židovské přesnice neboli pesach, který nás upozorňuje na to, že byli Židé vyvedeni z egyptského vazalství a dle židovského kalendáře⁴ se slaví vždy 14. den měsíce nisanu⁵. V Egyptě křesťanský a židovský Bůh neboli Hospodin zabíjel prvorozené děti, avšak Židé, kteří měli svůj dům označený krví beránka byli chráněni (Toufar 2001, str. 7).

Tento svátek, který Izraelité slaví týden, je spojený s duchovním rituálem, večeří, nazývanou *seder*, během které se pojídají speciální pokrmy a předčítají se tzv. Pesachové hagady⁶. Pesach se slaví osm dní, než se ale oslaví, předchází jej důkladná příprava, která trvá přibližně měsíc. Během tohoto svátku se totiž nesmí jíst jídla, která jsou kvašená a obsahují mouku. Lidé tak vyklízejí tyto potraviny z domu nebo je před Pesachem jedí, aby se nemusely vyhodit. K přípravám patří i precizní úklid domácnosti.

První dva dny oslav jsou nevýznamnější, během nich probíhá večer seder, při kterém se předčítají již zmíněné hagady. Během sederu se jí například křen, který má připomínat hořkost otroctví v Egyptě, dále také tzv. *charošet*, což je směs jablek, ořechů, rozinek a vína. Charošet symbolizuje maltu, kterou židé používali při stavění domů v Egyptě. Když se jedla zelenina zelené barvy, připomínalo nám to, že tento svátek slavíme na jaře. K další pojídané zelenině patří také brambory či petržel, tato jednoduchá zelenina se namáčí do slané vody, aby se připomněl pot a slzy židů ve vazalství.

Dále na stole můžeme najít opečenou kost od beránka, spíše se užívá od kuřete a měla by charakterizovat poslední ránu, kdy dle biblického vyprávění obcházel domy v Egyptě anděl smrti a zabíjel prvorozené děti. Nezabíjel ale děti v židovských domácnostech, ty byly chráněny značkou z krve beránka na domě, proto anděl jejich domy překročil – od toho název pesach, což znamená překročit.⁷

⁴ Otroctví

⁵ První jarní měsíc v židovském kalendáři

⁶ Kniha, kde je zapsaný řád bohoslužeb během sederu a Pesachu

⁷ Židovský svátek Pesach připomíná vyvedení židů z egyptského otroctví. *Český rozhlas: Náboženství*[online]. Praha: Jana Šustrová, c1997-2018 [cit. 2018-08-08]. Dostupné z: https://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/judaismus/_zprava/zidovsky-svatek-pesach-pripomina-vyvedeni-zidu-z-egyptskeho-otroctvi--370142

U večeře nesmí chybět také *macesy*, nekvašený chléb, který si židé pekli při odchodu z Egypta. Neměli čas si dělat chléb s kváskem a čekat na vykynutí, proto opékali jen směs z vody a mouky. Zbylé dny oslav se pojídají speciální pokrmy a lidé se navzájem navštěvují. Dle webu Milujivelikonoce.cz (Velikonoce u starých Slovanů, 26. 3. 2018) patří k pohanským zvykům také šlehání vrbovým proutím. Šlehali se všichni (ženy, muži, staří, mladí).

1.2 POROVNÁNÍ DNEŠNÍCH OSLAV S MINULOSTÍ

Frolcová (2001, str. 14) ve své knize uvádí, že se velikonoční oslavy mění dle prostředí, místa a času. Evangelíci se například scházejí s příbuznými, mají společnou večeři, po které následuje zpěv velikonočních písní z kancionálu. Katolíci zase na vrata od stodoly přibíjejí dřevěný kříž, jiní z katolíků dlouho před oslavami chystají obřady, které trvají dva dny a spojují se s církevním Vzkříšením.

Je mnoho nepřeborných informací a údajů o tom, jak se Velikonoce slaví a jak probíhají přípravy v Pašijovém týdnu. Díky velkému množství informací vzniklo nejedno úskalí, protože zprávy některých úkazů jsou až z 19. či 20. století. My ale nemáme ponětí, zda byly tyto zprávy zachyceny v období přeměny, úpadku, vrcholu či obnovení. Na základě toho se odvíjejí otázky z hlediska vysvětlení, jelikož není jasné, zda výklad poskytl katolický kněz, výzkumník, učitel, kronikář či sám držitel kulturních úkazů. Je také velmi obtížné dohledat, zda zvyky přetrvávají v rodinách kvůli morálnímu a sociálnímu významu nebo zda vychází z pověr či z vyznání (Frolcová, 2001, str. 15).

Velikonoční pomlázka, která je spjata s věnováním kraslic a vajec, je jedním z lidových tradic a zvyků vázajících se na více termínů konání. Je zapotřebí ji rozlišit od mravu šlehání prutem, ten totiž není rituálem koledování, a tudíž pro něj nejsou Velikonoce relevantní z hlediska času konání. Česká pomlázka přetrvala nezasažena Velikonocemi křesťanskými, na rozdíl od zvyklostí jako je třeba rituál umývání, který byl spjat s modlitbou na zahradě (pod ovocným stromem, na poli, na suché půdě, na zeleném trávníku) nebo u pramene. Rituál umývání probíhal pod širým nebem a byl spjat s modlitbou o úrodu, o ochranu zdraví a krásy a se zařikáváním nemocí. Tyto rituály se uskutečňovaly tři dny před východem slunce. Toť lidové Velikonoce a jedna z jejichž vrstev, ve které je hlavním

vystupujícím člověk zemědělec. Člověk, který usiluje o zdraví své rodiny a je spojený se systémem přírody.

Dalším rovnocenným popisem jsou milostné Velikonoce, které dávají dívkám šance v kouzlení za lásku a krásu, v předpovědi jejich manžela. Svátky mladé lásky popisují i prostředí měšťanů, akorát v odlišné formě: jak uvádí *Nářek panny o pomlázce* z 19. století, pražské děvče vyčkává na pondělí Velikonoční, aby mohlo chlapci slíbit rande a z pohledu básníka pro ně mají Velikonoce význam zábavy, tance a uhánění chlapců (Frolcová, 2001, str. 17).

Oslavy na vesnicích jsou symetrické (nepřevažují zvyky a tradice pašijových dnů), na rozdíl od měšťanských, kde se slaví na ulicích, v kostelích. Hlavně velká města byla proslulá masovými a hlasitými oslavami. Už v letech 1531 a 1534 Ferdinand I. zakázal lidem na velikonoční úterý vstup do jeho královské obory.

K oslavám ve městech patří také velikonoční hry. Mimo bohoslužebných ceremonií sem patří již od středověku hry lidové, které zanášejí do velikonočních oslav smích a humor (Frolcová, 2001, str. 18).

Již ve středověku byly Velikonoce brány jako svátky obdarování a milosrdenství. Vrstvy, které měly nejvyšší postavení ve společnosti, dávaly dary chudým lidem na Zelený čtvrtek. Dary Nového léta se doručovaly na Nový rok, na Zelený čtvrtek a také na velikonoční Boží hod. Zachycené písemně byly v 16. století. Až dodnes přetrvává posílání velikonočních přání.

Velikonoční zvyklosti ve městech a na vsi jsou podobné, avšak jejich význam je odlišný. Například zvyklosti se svěcenými chody, koledou, kropení vodou, pomlázkou. Na vsi si rodiny rozdělily rovným dílem svěcené pokrmy a společně je jedly. V městském prostředí se mezi příbuznými nebo známými posílalo svěcené jídlo jako dar.

Co se týče pomlázky, tak ve městech se „pro štěstí“ používaly ne blíže určené barevné metly nebo pletené šňůrky. Na vsi se používala pomlázka k rituálu koledování a ve městě spíše pro zábavu. Dalším zvykem, který se praktikoval pouze na vesnici byl rituál polévání a kropení vodou (Frolcová, 2001, str. 19).

Pro křesťany jsou Velikonoce nejvýznamnějším obdobím v liturgickém roce, ztvrdí tak svoji víru v Ježíše Krista a v jeho učení, respektive v pověsti Nového zákona. Ježíš je pro

ně spasitel světa, jelikož se obětoval za hříchy lidí a to, že je Božím synem zpečetil Zmrtvýchvstáním. Tento církevní význam je zachován v našich zvyklostech od dávných předkřesťanských dob. Termín konání Velikonoc se pohybuje okolo jarní rovnodennosti a samotný vrchol nastává v měsíci dubnu, který byl zasvěcen v prostředí anglosaském bohyní Ester, od které se odvíjí pojmenování Velikonoc hlavně na západě Evropy – *Eastern*. I přes to, že od těchto podnětů uběhlo mnoho staletí, je zajímavé, že se dones zachovaly tyto elementy jako jedny ze základních velikonočních tradic (Langhammerová, 2017, str. 157).

1.2.1 VELIKONOČNÍ PŮST

Langhammerová (2017, str. 158) uvádí, že jako stát křesťanů jsme Velikonoce a jejich oslavy přijali tak, jak to určila liturgie, tudíž součtem osmi týdnů. Svátky jsou velice staré a jejich výpočet se stanovoval ze starodávného kalendáře Židů. Jejich kalendář neurčoval oběh slunce, jako to bylo třeba u Římanů, později i v evropských zemích, ale jejich časoměříčem byl oběh měsíce, od toho také pochází název *lunární kalendář*. Proces Velikonoc se dělí na tři významné části, a to na velikonoční půst, hody a koledu.

Po úterním masopustním veselí přichází na řadu období půstu, které je provázeno odříkáním, lítostí, omezení se jak v hlasitých zábavách, tak v jídle. Doba velikonočního postu trvá šest týdnů a je napodobeninou krutých čtyřiceti dnů, které prožil Ježíš Kristus před svojí smrtí. Půst se zobrazoval v lidových zvyklostech tím, že lidé šetřili s jídlem, jejich pokrmy byly velice prosté.

U nás to znamená něco jako pojem *jarní dieta*, kdy si někteří z nás odpouštějí tučná masa a jídla, sladké koláče, pití alkoholu. Pro mladé je to hlavně konec tancovaček a hlasitých zábav. V této době není ani vhodné, aby se konaly svatby. Předělem postní doby byly však neděle, jejichž názvy jsou: *černá*, *pučálka* (nebo také *pražná*), *kýchaná*, *družebná*, předposlední nedělí je *smrtná* a naposledy *květná* neděle. Některé názvy známe a některé jsou pro nás neznámé, protože jsou pojmenování zašifrována z dávných časů.

Černá neděle se takto nazývala kvůli tomu, že ženy v období postu začaly nosit černé oblečení. *Pučálka* zase nese pojmenování podle jídel, která byla ze zrn obilí nebo praženého hrachu (Langhammerová, 2017, str. 159).

Dle webu České-tradice.cz dostala *neděle kýchavá* název na základě středověkého moru, jehož projevy začínaly právě kýcháním. Když lidé kýchli, báli se, aby neumřeli, a tak sami sobě přáli: „Pomáhej Pán Bůh“ nebo také „Pozdrav Tě Pán Bůh“. Tento pozdrav nám vydržel až dodnes. Postupem času se již kýchání považovalo za očistu hlavy a dnes už ho u kýchnutí považujeme za rys dobrého chování.

Langhammerová (2017, str. 159) popisuje další neděli a tou je *družebná*, kde měli svoji hlavní úlohu družice a družbové. Připravovaly se námluvy, které se zaměřovaly na svatbu v následujících měsících. Pátou a velmi významnou je *neděle smrtná*. Charakterizoval jí konec zimy a nemocí, které byly všeobecnou formulací *smrti*. Na základě vyhánění smrti se konaly rituály, které jsou na některých vesnicích zachovány dodnes. Tyto obřady však byly církví zakazovány, protože byly s vyznáním ostře neslučitelné. Až díky těmto zákazům, které pocházejí ze 14. století, jsme se o těchto zvycích dozvěděli.

Poslední je *květná neděle*. Web České-tradice.cz uvádí i další pojmenování této neděle: v Čechách *Květnice*, na Moravě *Květnica*, na Horácku *neděle palmová*, v jižních Čechách *neděle beránková*. V tuto neděli se slaví Ježíšův příjezd do Jeruzaléma. Lidé ho v Jeruzalémě vítali a házeli Ježíšovi čerstvé proutky ze stromů na cestu. Také na tuto památku vážali rostliny do svazků. Například v jižních Čechách obvázali rozkvetlé kočičky kolem tyče, a to připomínalo beraní srst, od toho *beraní neděle*. Třeba zdobení palem je charakteristické pro Polsko a tento zvyk tam přetrvává dodnes. V tento den se pořádal rituál svěcení kočiček. Do kostela se nosily jívové proutky (lidově kočičky), které se řezaly již o družebné neděli. Přinášeli se také březové, lískové a jasanové a lidé je zdobili barevnými stuhami. Proutky se vkládaly za trámy a měly tak chránit obydlí před nemocemi, požárem. Také přinášely dobrou úrodu, hospodář zapíchl nejdelší poutek do půdy a čekal, že takhle vysoké bude jeho obilí. Až do dnešních dob přetrvává zvyk s kočičkami, i když v jiné podobě. Většinou je dáme do vázy s vodou a ozdobíme proutky slaměnými nebo jinými velikonočními ozdobami. Nebylo také dovoleno péct, protože by se neurodila žádná úroda. Říkalo se totiž, že se zapekl květ na stromě. Lidé si také oblékali své nové šaty, člověk v nich kvetl. Dalším zvykem byl úklid domů, ty se vymetaly s proutkami, které měly vyhnat z obydlí neslušnost a zhýralost. Velký jarní úklid provádíme i dnes my ve svých domech a bytech.

1.2.2 PAŠIJOVÝ TÝDEN

Nejpodstatnějším úsekem celé velikonoční etapy je *Pašijový týden*, který začíná právě na Květnou neděli. Jeho název je odvozen od slova *pašije* – z latinského *passio*, což znamená utrpení. Zvyky a tradice, které se k němu vážou jsou na rozmezí pověr a náboženství. *Zelený čtvrtek*, *Velký pátek*, *Bílá sobota* – to jsou nejdůležitější dny celého týdne. Zelený čtvrtek připomíná Poslední večeři Ježíše spolu se stanovením eucharistie⁸, Jidášovu proradnost, zadržení a odsouzení Ježíše Krista k úmrtí na kříži. Jidáš byl jedním z apoštolů Ježíše, zradil ho a dopustil jeho zatčení.

Web České-tradice.cz uvádí, že byl Zelený čtvrtek dnem, kdy se odpustilo hříšníkům, kteří byli přijati zpět mezi věřící. Název *Zelený čtvrtek* ale vznikl omylem, a to díky tomu, že se zkomolilo německé *Greinen Donnerstag* – *Lkavý čtvrtek* za *Grünner Donnerstag* – *Zelený čtvrtek*. Lidé brzy ráno vstávali, aby se mohli omýt ranní rosou, která je chránila před nemocemi. Ženy od brzkého rána vymetaly své domy a smetí poté odnášely na rozcestí cest, mělo to zabránit výskytu blech v domech. Pokavaď jste si dali v tento den pečivo s medem, byli jste chráněni před vosím píchnutím a hadím uštknutím. K obědu se vařily pokrmy, mající zelenou barvu (špenát, čočka, zelí, hrách), měly chránit naše zdraví. Tento zvyk u nás až dodnes přetrvává. Dokonce i v některých školních jídelnách či restauracích připravují na Zelený čtvrtek zelená jídla.

Muži v tento den zasévali hrách a len, protože vše, co se v tento den zaseto mělo dobrý prospěch. Pověry sdělovaly, že by se v tento den neměly půjčovat od nikoho peníze a že by se neměl nikdo s nikým hádat. Odplatou za to jsou peníze do domu a žádné hádky. Dalším obyčejem bylo také to, že biskupové omývali nohy svým kněžím, poukazovalo se tak na gesto poddajnosti Ježíše Krista vůči apoštolům těsně před Ježíšovo smrtí. V tento den také „zvony odlétají do Říma“. Znamená to, že na Zelený čtvrtek můžeme naposledy slyšet znít zvony v kostele.

⁸ Oltářní svátost řecky díkuvzdání, při které vzpomínáme na Poslední večeři Páně.

Zvony nahradily řehtačky, se kterými běhali po vsi chlapani i děvčata a odřikávali při tom koledu:

„V poledne zvoníme, Jidáše honíme.

Ó Jidášu zrádce, cos to učinil,

že jsi svého pána židům zradil

Musíš za to v pekle hořeti,

s luciperem ďáblem tam býti.“

(Dama.cz; Velikonoční vyřechtávání, 2004)

Na závěr koledy zvolali „Cruciferum ďáblum“, což charakterizovalo Jidášovo smažení v pekle. Řehtání taktéž zůstává zachovalým obyčejem na některých vesnicích. Dle diskuze na webu Dama.cz se například v obci Sojovice chodí řehtat v pravé poledne a poté v šest hodin večer. V pátek se řehtá v pět hodin ráno, v poledne, ve tři a v šest hodin odpoledne a v sobotu se chodí v pět a v devět hodin ráno. Jidáše si až dodnes připomínáme tím, že pečeme kynuté stejnojmenné pečivo, tvaru preclíku, podkovy či bochánku. Pokud si jidáše potřepe medem, opět bychom měli být chráněni před nemocemi.

Dalším méně známým a již nezachovalým obyčejem je kropení prostředí kolem svého obydlí svěcenou vodou, která musela být v novém hrnku. Také panovala pověra, hlavně v západních Čechách, že pokud zůstane přes noc na Zelený čtvrtek ve vsi mrtvola souseda, vypukne zde brzy požár (České-tradice.cz; Zelený čtvrtek).

Po Zeleném čtvrtku přichází na řadu další velmi významný den, kdy si připomínáme Ježíšovu smrt, a právě od toho nese tento den pojmenování *Velký pátek*. Charakterizuje žal, mlčení a přemýšlení. Ve tři hodiny odpoledne začínají bohoslužby, tento čas je určen Ježíšovu smrti. Kostely byly pouze prostě vyzdobeny – žádné květiny, zvuky varhan či zvonů. Dle lidového zvyku se v tento den otevírá skála s pokladem. Lidé se chodily brzy ráno omývat do potoka, aby bylo chráněno jejich zdraví. Pokud chtěli být chlapani chráněni před bolestí zubů, museli se potopit a ústy vylovit kamínek, který pak za sebe levou rukou házeli. Tento zvyk se dodržoval dříve hlavně v okolí Volyně. Na Kladensku zase měli ve zvyku jíst v tento den čočku, aby jim přinesla peníze. Oblast Bydžova byla zastáncem toho, aby se v tento den nic nepůjčovalo, protože by to mohlo být očarované. V některých krajích se spřádaly *pašijové nitě*, kterými se vyšíval na krojích steh, chránící před duchy. Také se z nich

zhotovovaly košile, chránily člověka proti blesku. Prádlo se na Velký pátek nepralo, věřilo se, že se nemáí ve vodě, ale v Ježíšově krvi (České-tradice.cz; Velký pátek).

Bílá sobota byla dnem bez mší a svátostí. Hospodyně vymetaly novými košťaty své stavení, aby se chránila před hmyzem. I v tento den se chodila děvčata mýt ranní rosou, to aby jejich tváře byly bílé a bez pih. Ženy zdobily vajíčka, pekly velikonoční beránky a mazance. Muži a chlapci zase pletli pomlázky z proutků vrby. Pečení sladkého i pletení pomlázek se u nás traduje dodnes. V domech se udusila ohniště, a ještě žhavý kus dřeva odnášely ženy ke kostelu, kde bylo dřevo posvěceno. Poté se s posvěceným polenem opět rozdělal oheň. Ohořelá polínka se používala k výrobě křížů, které se zapichovaly do pole. Posvěcený popel z krbu se využil k posypu louky. Také se chvělo se stromy na zahradě, to abychom je vzbudili k životu. Bílá sobota je koncem půstu, a tak je znovu možné pořádat zábavy, tancovačky a jíst pokrmy z masa. Při noční mši se v kostele zvony, varhany a zpěv opět rozeznějí (České-tradice.cz; Bílá sobota).

Boží hod velikonoční nebo také někde označení *Velká neděle*, den připomenutí a oslav Zmrtvýchvstání Ježíše Krista. Lidé navštěvovaly kostely, kam přinášeli upečené pečivo, vajíčka, víno, a to vše bylo posvěceno. Posvěcené pokrmy se rozdělily mezi členy domácnosti, na Chodsku se požívaly ve stoje. Tyto pokrmy pak nosili muži do zahrady, aby zajistili úrodu po další rok. Tradicí bylo společné nedělní po jídání vařeného vejce, které bylo uvařeno již na Velký pátek spolu s proutím z jasanu a vrby. Pakliže se někdo ztratil, stačilo aby si vzpomněl, s kým jedl uvařené vejce a našel směr zpět k domovu (České-tradice.cz; Boží hod velikonoční).

Posledním dnem Pašijového týdne je *Velikonoční pondělí*, kdy se chystaly a dodnes se chystají kraslice pro koledníky. Muži brzy ráno našlehali pomlázkou všem ženám ve své domácnosti, aby byly celý rok zdravé a čilé, ty je pak obdarovaly kraslicemi. Když chodily ráno děvčata do kostela, chlapci na ně číhali a polévali je vodou. Odpoledne bylo určené dětem, ty hrály různé hry s vajíčky. Večer se v hospodách rozezněla muzika a mladí se vydali za zábavou. Dříve se končilo pomlázkou v úterý, kdy chodili šupat děvčata chlapce, někdy se dokonce šupali všichni vzájemně (Česká-tradice.cz; Pondělí velikonoční)).

1.2.3 VELIKONOČNÍ KOLEDA V MINULOSTI

Dle Langhammerové (2017, str. 176) je nejpodstatnějším symbolem pomlázka upletená ze zeleného proutku, který vyrašil z půdy díky vodě a slunci – úkaz Boha. Abychom mohli využít toho zázraku a jeho životadárné síly, musíme se jím někoho dotknout. Není to jen téma, týkající se „šlehání“ dívek, dříve se například také šlehal dobytek, když se poprvé vedl na pastvinu. Slovo pomlázka má v našem slovníku mnoho označení: *korbáč*, *žila*, *pamihoda* či *tatar*. Pomlázku využívají na Velikonoční pondělí hlavně chlapi, kteří obcházejí domy děvčat a za prospěšné vyšlehání jsou odměněni kraslicemi, beránkem či jinými symboly, které nám připomínají nový život.

K velikonoční koledě patří malovaná vajíčka neboli kraslice, uvádí ve svojí knize Langhammerová (2017, str. 177). Slovo kraslice je odvozeno od slova *krásný* nebo také *červený*, jak to uvádí staročeština. I přes to, že se kraslice z minulosti od těch našich vzhledově liší, jejich význam se neliší. V minulých letech se vajíčka barvila pouze červenou barvou, která symbolizovala krev člověka. I díky tomu se dodnes někde oslavy označují jako *červené svátky*. Zdobení kraslic se liší i co se týče regionu, třeba na Hané v současnosti vajíčko obarví a následně na něj lepí ornamenty ze slámy, jinde nalepují dekorace z travní sítiny, z barevných stužek, z drátků či z textilu. Na Plzeňsku se našla vajíčka zdobená okováním. Oblast Podluží a Slovácka je proslulá technikou, kdy se nabarví vejce a zkrášluje se tím, že se do něj špičkou nožíku vyškrabávají různé vzory (postavy světců, básničky, velikonoční přání, rostliny). Tento způsob zdobení patří ke starým obyčejům. Úplně neznámější a nejstarší je technika dekorování pomocí vosku. Bílé vajíčko se ozdobí voskem, poté se ponoří do barevného roztoku, který musí být chladný. Po oschnutí otřeme vajíčko teplým hadříkem, vosk se nám sloupne a na vajíčku zůstane bílý vzor. Tento způsob dekorování se dodržuje dodnes v jižních a západních Čechách, hlavně na Chodsku (Langhammerová, 2017, str. 178).

Díky tomu, že se stalo zdobení vajíček takovým uměním, se zvýšila výroba kraslic například na Slovácku, kde jsou jejich zdobené kraslice symbolem kraje. Ženy vajíčka začaly vyfukovat a barvily je v již v průběhu roku. Před velikonočními svátky jezdily do velkých měst, kde je prodávaly, a to u nás trvá dodnes (Langhammerová, 2017, str. 179).

2 OSLAVY VELIKONOC V SOUČASNOSTI

Tato kapitola nás seznámí se současnými oslavami Velikonoc v České republice. Popíšeme si nejznámější symboly, zvyky a tradice, které se u nás v současné době dodržují. Slovo tradice označuje soubor zvyků, které se dodržují předáváním z generace na generaci. Předáváme si poznání, mravy či vlohy. Tradice jsou nedílnou součástí našeho života. Velikonoční zvyky a obyčeje patří k těm nejvýznamnějším v roce. Jejich dodržování se liší v závislosti na kraji, věku, pohlaví. V následující kapitole si rozebereme ty nejznámější zvyky a tradice dodržované o Velikonocích.

2.1 BERÁNEK

Beránek je jedním z nejstarších a nejvíce užívaných znaků. Jeho počátek bychom našli už v dobách Starého zákona. Židé by měli každé ráno a večer obětovat ročního beránka, v sobotu dokonce beránky dva, tak to psal Mojžíšův zákon. Beránek sloužil jako oběť za hřích člověka. Židé potírali dveře svých domů krví z beránka, aby byli chráněni před Zhoubcem, andělem, který hubí vše prvorozené. Židé si tento zvyk připomínají o svátku Pesach pečeným beránkem.

Nový zákon popisuje beránka jako symbol oběti Ježíše Krista pro lid, proto se tento znak používá již od dob nejstarších (Vavřínová, 2006, str. 206). Někdy beránek symbolizuje také apoštoly. I u nás bylo charakteristickým pokrmem jehněčí maso, ale v 18. století bylo vyměněno za sladkého beránka, který se u nás peče do současnosti (Vavřínová, 2006, str. 207).

2.2 KOČIČKY

Kočky neboli větvičky z jivy. U nás Evropě nahradily palmové proutky, kterými se vystylala cesta Ježíšovi při příjezdu do Jeruzaléma. Větvičky se nechávaly posvěcovat v kostele, lidé věřily, že mají kouzelnou moc. Hospodáři je také přidávali dobytku do krmení, aby se mu dařilo. Také je zasouvali do krovů, aby se chránilo obydlí před bleskem a zapichovali do půdy, aby byla dobrá úroda. Na Velký pátek proutky pomáhaly najít poklady

ukryté ve skalách. Na Boží hod velikonoční se z čerstvých proutků pletly pomlázky (Ceske-tradice.cz; Kočičky).

2.3 KRASLICE

Ke zhotovení kraslic se využívá vařené nebo vyfouknuté vejce, které se obarví a různými technikami se zdobí. Slovo kraslice je odvozeno od slova krásný, dříve se obarvovalo pouze červenou barvou jako symbol Kristovy krve, a proto se svátkům ve středověku říkalo *svátky Červené*. Techniky zdobení jsou různé, každá země má svůj způsob, podle kterého poznáme, odkud kraslice pochází. U nás je nejrozšířenější zdobení pomocí vosku. K těm méně známým patří zdobení pomocí kyseliny, kdy se na obarvené vajíčko vyleptávají vzory. Znamé je také dekorování se slámou, travinou nebo drátkem. Až do 20. století se hotové kraslice darovaly koledníkům, nyní už se od toho ustoupilo, jelikož se využívají spíše ke sběratelství a někteří koledníci už je v dnešní době neumí ocenit (Vavřínová, 2006, str. 230–234).

2.4 MAZANEC

Mazanec neboli bochánek má tvar bochníku a patří k nejstaršímu obřadnímu pečivu. Mazance se na vrchu nastřihují do kříže, jako připomínka smrti Ježíše Krista. Hotové pečivo přinášely hospodyně do kostela, kde je nechávaly posvětit (Vavřínová, 2006, str. 240). Web Milujivelikonoce.cz uvádí, že mazanec měl připomínat slunce. Dříve se vyráběl ze sýra a vajec.

Dnešní těsto na bochánky je velmi podobné tomu na vánočku. Kynuté těsto je smíchané s rozinkami, mandlemi, někdy s tvarohem. Připravovaly se o Bílé sobotě a také sloužily jako výslužka pro koledníky. V období vlády Josefa II. se na Boží hod velikonoční nakupovaly mazance na trzích a nosily se do nemocnic, do vězení nebo do škol. Bochánky se podávaly s žitnou kávou s mlékem nebo s ovocným odvarem (Vavřínová, 2006, str. 241).

2.5 POLÉVÁNÍ VODOU

Velikonoční oblévačka se dodržovala téměř ve všech slovanských zemích. Chlapci během koledy polévali studenou vodou děvčata, která ještě byla v posteli. Někdy je dokonce vynesli i s postelí ven a hodili dívku do potoka. Děvčata jim to mohla oplatit následující den (Vavřínová, 2006, str. 242).

V některých krajích se polévání uskutečňuje dodnes. Změna je v tom, že už je nevynášejí ven i s postelí a ženy jim to nevracejí. Někde voda nahrazena parfémem, který příliš nevoní a používá se v nemalém množství. Dříve se poléval i dobytek, aby byl zdravý (Milujivelikonoce.cz; Velikonoční zvyky a tradice).

2.6 POMLÁZKA

Název je pravděpodobně odvozený od slova pomladit. Každý kraj má pro pomlázku jiné označení, setkáme se třeba s názvy jako *žila*, *tatar*, *hodovačka*, *šlehačka*, *korbáč*, *mrškačka*, *sekačka*, *čugár*, *karabáč* či *pamihod*. O Božím hodu velikonočním chlapci pletou pomlázku z čerstvých vrbových proutků různého počtu a na Velikonoční pondělí s nimi chodí šlehat dívky, aby byly zdravé a mladé. Za vyšlehání by mu měla každá dívka obvázat pomlázku barevnou stuhou. Každá barva stuhy má svůj význam. Červená symbolizuje lásku a náklonnost danému chlapci, žlutá odmítnutí, modrá naději a zelená oblíbenost (Pomlázkaavelikonoce.cz; Pomlázka a Velikonoce).

2.7 VELIKONOČNÍ KOLEDA

Slovo koleda pochází z latinského *calendae*, označuje první den v měsíci. Na konci 19. století Zikmund Winter uvedl, že každý první den v měsíci chodili kněží na obchůzku, žehnali lidem a ti je za to odměňovali různými dary. Ze slova *kalend* tak vznikla *kolenda* a z té zase *koleda*. Koledu doprovázely popěvky a tím nejstarším, který je ze 14. století, je popěvek s názvem *Pomni hody na provody, žeť jsou svatí dni*. Již od toho století chodili chlapci na obchůzky, za účelem výslužky. Ke koledám se vázaly průvody, kdy šel v čele kněz

nesoucí obraz Boha, za ním šli žáci oblečení v bílém oděvu, v ruce měli kadidlo, se kterým vykuřovali domy (Vavřinová, 2006, str. 225).

Námětem velikonočních popěveků byly hlavně velikonoční chody a vajíčka. Na koledu chodili malí kluci, mládenci, ale i svobodná děvčata, ta chodila první úterý velikonoční. Věřilo se, že koledníci přinášejí štěstí. Koledovalo se hlavně na Velikonoční pondělí, někde i na Bílou sobotu (Vavřinová, 2006, str. 228).

Dnes se koledování na Velikonoční pondělí stále dodržuje. Na koledu chodí pouze chlapci a muži, i když nejsou svobodní. Ve většině krajů se koleduje do pondělního poledne. Protože se na vesnicích lidé většinou znají, obcházejí koledníci většinu domů. Ve městech se chodí pouze po rodině a po známých. Pokud ale chlapci nebo muži potkají dívku na ulici, klidně ji mohou pomlázkou vyšlehat. Jako výslužku dostávají barvená vajíčka, alkohol, peníze, sladkosti či velikonoční perníčky (Milujivelikonoce.cz; Velikonoční zvyky a tradice).

2.8 VELIKONOČNÍ ŘEHTAČKA

Řehťačky nahradily zvuky kostelních zvonů, které „odletěly do Říma“ a sloužily k tomu, aby odháněly zlé síly a duchy. Některé zdroje uvádějí, že je hrkání spojeno s chaosem, který nastal po Ježíšově smrti. Kněží bili prkny o dlažbu a knihami o lavice. Protože v těchto dobách se ještě nepoužívaly zvony, lidé si dávaly znamení řehťačkami. Svolávali se tak a varovali před blízcím se nebezpečím.

Poprvé se zvuk hrkaček rozezněl na Zelený čtvrtek v poledne, chlapci obcházeli domy a za to byli odměněni výslužkou. Od tohoto dne až do Bílé soboty se řehťalo ráno mezi čtvrtou a šestou hodinou, v poledne a večer. Na Velký pátek se řehťalo ve tři hodiny odpoledne, dle evangelií měl být v tuto dobu Ježíš ukřižován (Vavřinová, 2006, str. 212).

Řehťačky si vyráběli chlapci doma sami. Někdy měli hrkačky, které se v rodině předávaly z generace na generaci. Dodnes se v některých částech naší země dodržuje zvyk vyhánění Jidáše. Chlapci jezdili s hrkačem o jednom nebo dvou kolech a na něj posadili Jidáše, dřevěnou figurínu (Vavřinová, 2006, str. 213) a odříkávali koledu.

2.9 VELIKONOČNÍ VAJÍČKO

Vajíčko charakterizuje nesmrtelnost, úrodnost, vzkříšení, bezpečí a život. Díky skořápce se bralo vajíčko jako něco, v čem je ukrytý a uzamčený život, a právě proto je ve spojení s Ježíšovým zmrtvýchvstáním. V dávných dobách se dávalo vejce do hrobů. Během postní doby se nesmělo jíst maso a byla zakázaná i vejce. Slepice snášely vajíčka, v domácnostech se začaly hromadit, a tak se vymýšlelo, co s nimi udělat. Vajíčka se uvařila a aby se odlišila od těch čerstvých, obarvovala se červenou barvou a z toho vznikl zvyk barvení vajíček (Milujivelikonoce.cz; Kraslice a možnosti jejich ozdobení).

2.10 VELIKONOČNÍ ZAJÍČEK

Symbol velikonočního zajíčka pochází z Německa. Střetávají se zde dvě varianty, proč je právě zajíc symbolem. Jednou z variant je, že zajíc často běhal kolem domovů lidí, protože hledal potravu. Druhá varianta popisuje, že se dříve pekl chléb, který měl tvar zajíce, a doprostřed se vmačkávalo natvrdo uvařené vejce. Bible popisuje zajíčka jako skromné stvoření. Symbolem křesťanské církve bývá zajíc ležící u nohou Panny Marie, který charakterizuje výhru neposkvrněnosti nad fyzickým pokušením (Milujivelikonoce.cz; Velikonoční zvyky a tradice).

3 VELIKONOCE V ČESKÉ REPUBLICE A V ZAHRANIČÍ

V následující kapitole se zaměříme na oslavy a průběh Velikonoc v zahraničí a porovnáme zvyky, které máme stejné či alespoň podobné. I přes to, že oslavy vycházejí z totožného významu křesťanské církve, každý stát má pro tyto svátky různou výstižnost. Velikonoční obyčeje se netýkají jen přeměny křesťanských obřadů či výuky, ale odrážejí se v ekonomickém, kulturním, vládním a sociálním rozvoji daných států. V dnešní době se dodržují tradice a zvyky stále, avšak už bez informovanosti o jejich významu a původu (Vavřinová, 2006, str.282).

3.1 AUSTRÁLIE

V Austrálii vnímají lidé tyto svátky jako dny volna. Jejich oslavy jsou v atmosféře jako u nás svatomatějská pouť a trvají dva týdny. Australané během těchto dní pořádají výlety či navštěvují rodiny a příbuzné. Pravá podstata Velikonoc je zde zachovaná už jen málo. I přes to, že je ve městech pár kazatelů, mají skromný počet posluchačů. Více je láká zakupování čokoládových zajíčků a vajíček ve stáncích, atrakce a show různých zpěváků. Děti dostávají od svých rodičů na Velikonoční pondělí různé sladkosti, o kterých si myslí, že je nosí právě velikonoční zajíček.

Díky rozvoji země a postupnému připlouvání migrantů různých národností se rozšířil obyčej pletení pomlázky a malování vajíček a z důvodu, že je zde tolik národností, se Velikonoce slaví v různých rodinách jiným způsobem (Milujivelikonoce.cz; Velikonoce v Austrálii a na Filipínách). Jedním z fenoménů je konání charitativních trhů s velikonočními pokrmy, které se na nich draží za symbolické částky. Den je zakončen taneční zábavou a pro děti jsou připravené velikonoční hry, mezi které patří hledání sladkostí v bytě nebo na zahradě, parcích, hřištích (Vavřinová, 2006, str. 282).

Na Velký pátek se uzavírají všechny obchody. Na velikonočním stole bychom v tento den našli buchty zdobené křížem z polevy zvané *Hot cross buns*, tento pokrm je také typický pro Velkou Británii. Sladkého beránka tady však neznají. Na Velký pátek se koná velká mše, spojená se zpěvy a různými akcemi, stejně je to také o Božím hodu velikonočním. Na Velikonoční pondělí rodiče schovávají dětem po domě a v zahradě velikonoční vajíčka,

kteřá jim tam měl ukrýt velikonoční zajíček. Tento zvyk se nazývá *Egg Hunt* (Milujivelikonoce.cz; Velikonoce v Austrálii a na Filipínách).

Australské Velikonoce se nejvíce podobají těm ve Velké Británii. Protože se po roce 1945 rozmohla amerikanizace z hlediska velikonočních tradic, Australané se rozhodli, že si na základě toho vytvoří vlastní velikonoční postavičku a vybrali si k tomu vakojezevce ušatého, takového křížence jezevčíka s klokanem a myší.

Pro snoubence zase platí, že pokud si naberou ze studánky či potoka velikonoční vodu a postříkají se jí během svatebního dne, vydrží jim manželství minimálně do příštích Velikonoc (Vavřinová, 2006, 283).

3.2 BULHARSKO

V Bulharsku se dodnes na vesnicích dodržuje půst, který předchází velikonočním oslavám. Jeho součástí je slavnost konající se 25. března, a to Zvěstování Přesvaté Bohorodice. Na západě se tato slavnost nazývá Zvěstování Páně. V tento den příroda odpočívá, jen hadi a ještěrky vylézají z pod kamenů, aby se vyhřáli na sluníčku. Hospodyně poté chodí před své domy s kovovými naběračkami, se kterými mlátí o pánve a odstrašují tak hady a ještěrky před návštěvou jejich obydlí.

V minulosti se vyčkávalo, až se na nebi objeví první hvězda, aby se rozdělaly ohně, a to rovnou tři. Kolem prvního posedávali muži s pálenkou a vínem. U druhého byly ženy, které předly, a přitom si vyprávěly různé historky. U třetího ohně tančila a zpívala mládež. Další zábavou pro mladé byl den sv. Lazara, který se slaví dne 19. dubna. Nezadaná děvčata chodila a koledovala po domech. Za koledu byla odměněna penězi nebo jídlem.

Během poslední postní neděle si lidé připomínají Kristův příjezd do Jeruzaléma. Navštěvují hřbitovy a na hrobech nechávají velikonoční pokrmy, aby se duše zemřelých nasýtily (Vavřinová, 2006, str. 283). Vajíčka se barví na Zelený čtvrtek. Nejstarší žena v domě vezme na červeno obarvené vejce a kutálí ho po tvářích členů rodiny, aby byli všichni zdraví. Toto vajíčko se nesmí rozbít až do dalších Velikonoc. V tento den se také peče *kozunaci*, pečivo podobné našemu bocháňku. Velký pátek je dnem volna, a tak lidé navštěvují chrámy (Rozhlas.cz; Kdo je v Bulharsku na Velikonoce „borec“?).

Na Boží hod velikonoční se dříve před kostely scházeli lidé se zapálenými svíčkami a vyčkávali, až přijde kněz a svíčku jim posvětit. Jakmile kněz svíčku posvětil, lidé utíkali domů a věřili, že komu se povede doběhnout domů se zapálenou svíčkou, bude mít do dalších Velikonoc život plný blahobytu. Tou samou svíčkou muži obcházeli domy, stodoly, chlévy, aby vše posvětili a vyhnali zlé duchy a nemoci. Také se v tento den nesměl nikdo odmítnout, využívali toho mládenci, kteří přišli požádat o ruku své milé jejího otce. Na konci velikonočních svátků v Bulharsku slaví tzv. *samovilski praznici*, což jsou svátky vítám a trvají po dobu osmi dnů. V této době se nikdo neodvážil jít k řece a vyprat v ní prádlo nebo se v ní umýt, protože by je mohly víly stáhnout pod vodu (Vavřinová, 2006, str. 284).

3.3 FINSKO

Jedním ze zvyků je, že s blízcími se Velikonocemi děti vysazují jílek vytrvalý do květináčů, které vystavují na okenních římsách, aby připomínaly jaro. K finské výzdobě patří „kočičky“, proutky z břízy či ručně vyrobené květiny z hedvábného papíru. Na základě toho se uskutečňuje soutěž o nejhezčí velikonoční květinu. Finové vyrábějí květiny z papíru, protože je tam v tomto období zima a známé tulipány a narcisy zde nevykvetou (Severské listy; Finské velikonoční tradice). Navštěvují se kostely a chrámy. V chrámech pak probíhají různé koncerty s dobrovolným vstupným, které se použije na charitativní účely.

Lidé se vzájemně navštěvují, poprvé je tomu tak na Květnou neděli. Návštěvu provází několik „ran“ pomlázkou z proutků vrby, ve Finsku *virpovitsa*. Šlehání pomlázkou má ve Finsku stejný účel jako u nás.

Na Velký pátek se všichni oblékají do smutečního oblečení a drží půst. Hospody a bary jsou v tento den zavřené (Vavřinová, 2006, str. 288). V dřívějších dobách dokonce na Velký pátek jako připomenutí Ježíšova utrpení na Golgotě⁹ dostávaly děti výprask. Časem se od toho ustoupilo a nahradilo se to obchůzkou dětí po domech v převleku za čarodějnice.

Na Bílou sobotu se zapalují ohně, aby byly vyhnány čarodějnice a ďábelské moci. V noci potom mladí obcházejí vesnici a zvoní na kravské zvony, řehťají řehťáčkami a vítají

⁹ Vrch v Jeruzalémě, kde byl dle Bible ukřižován Ježíš Kristus

radostnou zprávu o vzkříšení Ježíše. O Božím hodu velikonočním si vyměňují Finové dárečky v podobě vajíček, sladkostí nebo peněz.

Tradičním obyčejem je pozdrav tančícího slunce. Finové proto vstávají brzy ráno, vyjdou na skálu, střechu nebo kopec a pozorují tento zázrak. Kdo slunce pozdraví, bude celý rok zdravý a bude mít dobrou náladu.

Mezi finské velikonoční pokrmy patří *mämmi* – ovesná kaše hnědé barvy, ze sladu a vody, která se peče v pecích. Dříve se jedla za studena s chlebem jako hlavní pokrm a dnes se jí jako dezert s cukrem a krémem (Vavřínová, 2006, str. 289).

3.4 FRANCIE

Ve Francii navštěvuje pravidelně kostely jen 14 % věřících a někteří Francouzi dokonce nejsou schopni popsat obsah těchto nejvýznamnějších svátků liturgického roku. Argumentují tím, že příčinou jsou dlouhé duchovní nepokoje mezi katolíky a hugenoty¹⁰. I přes to se dochovaly pašijové hry, které jsou pořádány na farnostech a zúčastnit se jich může kdokoli bez ohledu na víru (Vavřínová, 2006, str. 290).

Francouzi si tyto dny užívají hlavně díky volnu, kdy navštěvují rodiny nebo cestují, to má za následek ucpané dálnice. Obchody jsou vyzdobeny velikonočními zajíčky a vajíčky. Na vajíčka z čokolády jsou francouzští výrobci velmi pyšní. Vyrábějí čokoládová vajíčka plněná kokosem a ořechy nebo v podobě volského oka, které začali připravovat na základě „zvonů z Říma“, které jsou nesené právě vajíčky. Pověst vypráví, že když zvony přelétaly Marseille, několik neopatrných vajíček spadlo a rozbilo se a od té doby se jedly na Velikonoce volská oka, která se vyrábějí právě i v podobě čokolády. Dalším populárním jídlem je pro Francouze jehněčí, telecí nebo také perličky (Vavřínová, 2006, str. 291).

3.5 KORSIKA

Korsika je ostrov patřící od roku 1768 Francii a Velikonoce jsou tady pojaty jako svátky duševní obnovy a veselí se ze Zmrtvýchvstání Krista. Od dávných dob se zde dodržují

¹⁰ Protestanti z Francie, příznivci reformované církve

tradice související s křížovými cestami a velikonočním průvodem. Nejznámějším je průvod kajcníků, který se koná na Velký pátek v Sarténe (Vavřinová, 2006, str. 291). Průvod je veden kajcníkem, který je bosý a má na sobě červenou kuklu, je v poutech a na ramenou nese kříž ze dřeva, což má připomínat Ježíšovu cestu na Golgotu. Hosté, kteří jdou v průvodu, mají na sobě bílé dlouhé ošacení a jsou taktéž bosí.

Lidé věří, že když byl Ježíš ve svém hrobě, vycházely na zem z hlubin zlé síly, ďáblové a démoni. V tento den vyprávějí rodiče svým dětem strašidelné historky. Jakmile zapadne slunce, nikdo už neopouští své domovy, protože by jej mohli zlákat zlí démoni. Tyto síly mizí se zázračným zmrtvýchvstáním. Dodržovaným zvykem jsou mše pořádané o půlnoci, navštěvují je jak mladí, tak i staří lidé. Během první Velikonoční neděle obchází kněz domácnosti a žehná jim (Vavřinová, 2006, str. 292).

3.6 CHORVATSKO

Než v Chorvatsku začne velikonoční půst, předchází mu masopust, během kterého jsou lidé v převlecích, tančí v kolečku za doprovodu dud, pijí pálenku či víno a užívají si bujaré oslavy. K dudám se přidaly také housle, píšťaly či tambury. Jakmile začne velikonoční půst, oslavy utichnou, lidé si odpustí konzumaci masa, alkoholu, někteří i sýrů, vajec a mléka (Vavřinová, 2006, str. 293).

Na Zelený čtvrtek, stejně jako u nás, utichnou zvony a vesnicemi se rozléhá zvuk řehaček. Web Milujemevelikonoce.cz (Velikonoce v Chorvatsku a Rusku) uvádějí, že o Květné neděli se květinami zdobily studny, lidé si do kostela nosovali kočičky, nechávali si je posvětit a poté je zavěsili v domech, aby chránili stavení od zlých sil. Také pletení pomlázky z olivovníků či palmových proutků patří k jedné z tradic. Palmové proutky se dovážely z ostrova Vis, byly zdobeny věnečkem ze stuh a dřevěným křížkem. Poté se prodávaly za nemalé peníze. Jeden proutek byl stejně drahý jako dvacet vajec nebo bochník chleba. Chorvati je pletli, aby si připomněli Ježíšův vjezd do Jeruzaléma. Olivové proutky zase představovaly dlouhověkost a čistotu.

Na Boží hod chodily ženy do kostela, aby nechaly posvětit velikonoční jídlo, přinášely většinou šunku, koláče a vajíčka. Poté se rodiny scházely u stolu a společně hodovaly. Na Velikonoční pondělí se chodilo na návštěvy ke kmotrám a kmotrům a nosily se jim malé

dárky v podobě vína či jídla. Kmotry a kmotři zase obdarovávali své kmotřence oblečením, penězi nebo šperky. Poté všichni až dlouho do noci jedli.

Konala se také procesí, a to v den oslav Nanebevstoupení Páně. Chodilo se po vesnici, zpívalo, tančilo. Účastníci za to byli obdarováni. Vrcholem večera byla taneční zábava. Podobné procesí připravovala svobodná děvčata o Letnicích, kdy se jedna svobodná dívka převlékla za „královnu“ – ozdobila se květinami a do ruky dostala jablko ozdobené věnečkem. S královnou šel v procesí také „král“, což byla převlečená dívka mající na hlavě klobouk a v ruce šavli.

Stejným symbolem jako u nás jsou v Chorvatsku kraslice neboli *pisanica*. Na chorvatský stůl o Velikonocích patří treska se zelím a k tomu nesmí chybět červené víno. Chorvaté věří, že se víno změní v těle na krev a očistí nás od škodlivin, proto se nikdy na Velikonoce nepije zředěné (Vavřinová, 2006, str. 294).

3.7 ITÁLIE

Oslavy Velikonoc jsou v Itálii velice bohaté. Dodržuje se velikonoční půst, hrají se jak amatérské, tak profesionální pašijové hry. Největším lákadlem jsou hry v Piemontu, konající se již od roku 1700. Obyvatelé jižní Itálie mají v oblibě taneční koncert *Tanec ďáblů a smrti*, který pojednává o bitvě mezi Bohem a ďáblem.

Pořádají se zde průvody a křížové cesty. Langhammerová (2017, str. 166) popisuje křížové cesty jako cesty pobožných. Jsou vedeny na základě čtrnácti zastavení Ježíše Krista na jeho poslední cestě. Každý kostel má tuto cestu vyobrazenou v podobě basreliéfů nebo obrazů.

Až do současnosti se dochovala ve městě Bormio tradice přinášení ozdobeného beránka před kostel. Beránek se většinou zdobí stužkami a květinami. Daruje se potom těm, kteří to nejvíce potřebují. V Kalábrii se zase malými dárečky obdarovávají sochy Panny Marie a Ježíše Krista. Někde si mezi sebou po generace darují dřevěné hroby, které jsou vyřezané ručně. Ty se potom vystavují v domech od Velkého pátku až do dne oslav Zmrtvýchvstání (Vavřinová, 2006, str. 295).

Na Sardinii tančí a zpívají v krojích. I když jsou v Itálii oslavy Velikonoc odlišné, jedno společné přece jen mají, a to návštěvy rodin a příbuzných. Žádné rodině nesmí uniknout v televizi či rozhlase proslov papeže.

Velikonoce jsou taktéž pro Italy dny volna a setkávání se s přáteli. Vyrážejí s nimi do přírody spolu s košíkem plným jídla a pití. V košíku nikdy nesmí chybět salám a vermut nebo chianti, což je červené víno zde vyráběné. Také čokoládová vajíčka neodmyslitelně patří k Velikonocům. Vajíčka vždy v sobě ukrývají nějaké překvapení, ať už je to hračka, sladkost nebo dokonce šperkovičky. Dalším velmi oblíbeným hlavním chodem je jehněčí maso upravené na různé způsoby, podávané se zeleninou a chlebem. Dezertem je dort nazývaný *colomba*. Tento název si nese podle toho, že má tvar holubice. Je plněný kandovaným ovocem a přelitý cukrovou polevou. Další podávanou sladkostí je marcipánový beránek či koblihy, které tvarem upozorňují na Kristovu korunu z trnů, kterou Ježíše korunoval římský prokurátor Pilát Pontský, jenž Krista vyslýchal a odsoudil.

V severozápadní Itálii to mají poněkud odlišné. Hlavním jídlem je zde vaječná omeleta se sýrem a jehněčím masem. Dezertem je ananasový, čokoládový nebo mandlový koláč. *Panettone* je další sladkou pochoutkou, která je u nás známá i v období Vánoc. Je to něco jako bábovka s kandovaným ovocem. Také se zde podává koláč zvaný *torta Pasqualina*, který je naplnění nádivkou ze šunky, vajec, jehněčího a špenátu. Sicilským pokrmem jsou chlebové slepičky, které mají uprostřed zapečené skutečné slepičí vejce, které se předtím obarvilo v cibuli. Vejce uvařené natvrdo se ukrývá také v pletenci z kynutého těsta zvaném *ceampelo* (Vavřínová, 2006, str. 296).

3.8 JERUZALÉM

V Jeruzalémě můžeme najít přibližně 10 000 křesťanů a čtyři nejvyšší představitele církve neboli *patriarchy* (římskokatolický, řeckopravoslavný, řeckokatolický, arménský). Je zde také sedmáct křesťanských církví.

První církve, které zaujaly místo v zemi, byly syrská a pravoslavná. Ne dlouho na to se zde usadili Etiopané, Arméni a Koptové. Jako první bylo právě v Arménii jmenováno křesťanství uznávanou vírou. V jejím středu je postavená katedrála sv. Jakuba, kde proběhla i údajná poprava apoštola. Pravoslavná církev arménská také řídí křesťanské památky

v Izraeli. Patří do nich právě zmíněná katedrála sv. Jakuba, mešita Nanebevstoupení, Boží hrob nebo hrobka Panny Marie. Dnes je v Jeruzalémě nejvíce zastoupená církev řeckopravoslavná, římskokatolická a řeckokatolická.

Jak už bylo řečeno, Velikonoce jsou nejvýznamnějšími oslavami liturgického roku. Jelikož je jejich datum pohyblivé a vypočítává se dle několika typů kalendářů, jejich zastánci je většinou spolu neslaví. Jako první na svátky vzpomínají protestanti a katolíci, o 13 dní déle církev pravoslavná. Starý kalendář z Egypta používají Koptové a Etiopané.

Květná neděle je dnem, kdy začíná Pašijový týden. Z Olivové hory je veden původ až do kostela svaté Anny, průvod je ukončen modlitbou. Lidé vzpomínají na Ježíšův vjezd do Jeruzaléma (Vavřinová, 2006, str. 297).

O Velkém pátku se koná procesí Křížových cest se čtrnácti zastaveními. První zastavení je u místa, kde došlo k odsouzení Ježíše k smrti. Druhé zastavení je u Kaple bičování, název nese od toho, že zde byl Ježíš zbičován. Třetí zastavení je ve znamení Ježíšova prvního pádu pod tíhou kříže. Čtvrté zastavení značí Ježíšovo setkání s Matkou Pannou Marií. Páté zastavení symbolizuje setkání Ježíše se Šimonem z Kyrény, který byl přinucen pomoci Ježíšovi nést jeho kříž. Další zastavení, již šesté, připomíná okamžik, kdy Veronika podává Ježíšovi roušku. Během sedmého zastavení vzpomínáme na Ježíšovo druhé upadnutí pod křížem. Osmé zastavení je ve znamení napomínání plačících žen Ježíšem. Deváté zastavení nám připomíná jeho třetí upadnutí pod tíhou kříže. Desáté zastavení je symbolem odejmutí Ježíšovy roušky. Během jedenáctého zastavení vzpomínáme na přibití Ježíše ke kříži a dvanácté charakterizuje jeho smrt. Třinácté zastavení symbolizuje snětí Ježíšova těla z kříže. A poslední čtrnácté zastavení charakterizuje uložení Ježíšova těla do hrobu (Velikonoce.vira.cz; Křížovou cestou v Jeruzalémě – fotogalerie s komentáři).

V den oslav Nanebevstoupení Páně se lidé setkávají na Olivové hoře a společně se modlí. Právě na tuto horu se chodil modlit Ježíš předtím, než ho ukřižovali (Vavřinová, 2006, str. 301).

3.9 NĚMECKO

S nástupem Velikonoc začínají v Německu prázdniny, které trvají čtrnáct dní. Němci proto opouští své domovy a vyrážejí na dovolené. I zde se oslavy chápou jako jedny z nejvýznamnějších v celém liturgickém roce, přesto velikonoční půst dodržuje už jen malé procento obyvatel. S půstem je spojený zvyk, který hlavně o Velkém pátku zakazuje pořádání sportovních utkání, plesů, hudebních vystoupení, zkrátka vše, co je spojeno se zábavou. Již od roku 1633 se v Pašijovém týdnu konají každých deset let pašijové hry a koncerty.

K německým Velikonocům patří také velikonoční zajíček, který nechává dětem sladkosti v zahradě na Boží hod velikonoční, někdy už i na Zelený čtvrtek (Vavřinová, 2006, str. 303). Co kraj, to mrav, a tak to je i v Německu. Sladkosti nemusí nosit jen velikonoční zajíček, ale třeba ve Vestfálsku obdarovává děti liška, v horním Bavorsku kohout a ve Šlesviku – Holštýnsku čáp. Obdarovat děti mohou velikonočními vajíčky, ať už slepičími nebo čokoládovými. S těmi slepičími, krásně namalovanými, se v minulosti o Velikonocích platilo. Web Milujivelikonoce.cz (Velikonoční svátky v Německu a Rakousku) popisuje, že děti si nejprve doma vyrobí slaměná hnízda, která následně rodiče schovají po domě, a právě do těchto hnízd jim zajíček, čáp, liška nebo kohout „snesou“ nadílku.

Důležitým prvkem jsou trhy, které začínají již tři týdny před vypuknutím Velikonoc. Ženy na nich shánějí vše, co potřebují pro přípravu velikonoční tabule, muži zase to, co je zapotřebí k jarním pracím. V dnešní době se na trzích objevují různé ukázky řemesel, můžeme se na nich naučit malovat vajíčka nebo si vyrobit figurku ze slámy. Dle webu Milujivelikonoce.cz (Velikonoční svátky v Německu a Rakousku) se o Velikonocích připravuje stejně jako u nás mazanec, dále koláče, jehněčí či skopová pečeně a koblihy.

Věří se, že voda má o Velikonocích ochranné a blahodárné účinky, a proto se na základě toho zdobí studny a rostliny a keře kolem nich. Vodou ze studánek se světily domy, chlěvy nebo se jí omývaly dívky pro svou krásu. Starým obyčejem je také zapalování ohňů. Zapalovala se hranice před kostelem na počest oslav Kristova zmrtvýchvstání. Hranice byla tvořena ze starého nábytku, který hospodyně během roku vyřadily při úklidu. Starý nábytek měl s sebou odnést i staré hříchy. Jelikož byly hranice z nábytku vysoké a riziko požáru bylo velké, zastupitelé města se dlouhá léta snažili, aby se tento zvyk zrušil. Stalo se tomu tak až

za druhé světové války. Po skončení války se ovšem tento zvyk znovu vrátil (Vavřínová, 2006, str. 305).

Zajímavým dodržovaným zvykem je velikonoční pošta, která vznikla ve vesničce Ostrei. Na toto místo se sjíždějí děti se svými rodiči a píšou přání pro velikonočního zajíčka. Jeden z pisatelů může v závěru vyhrát třídenní pobyt právě v této malé vesničce (Vavřínová, 2006, str. 306).

3.10 POLSKO

V Polsku se během Velikonoc tvoří zástupy před zpovědnicemi. Svoji duši chodí očistit jak mladí, tak i staří lidé. Je to jedna z mála zemí, kde se opravdu dodržuje velikonoční půst. Pašijový týden u nich začíná o Palmové neděli, která je u nás nazývána Květnou. Lidé si do kostela k posvěcení přinášejí palmy, vyrobené z krepového papíru. Na Zelený čtvrtek se koná pouze jedna mše. V tento den také umývají biskupové dvanácti mužům nohy (Vavřínová, 2006, str. 306). Zvyk pochází z 15. století, kdy král Vladislav II. Jagellonský dal tomu, kdo mu toho dne umyl nohy, dvanáct grošů.

Zvyk, který se na jihovýchodě dodržuje, sahá až do dob předkřesťanských. Ze slámy se vyrobí figurína Jidáše, která se vyplní třiceti střepy, které charakterizují, že Jidáš zradil Ježíše právě za třicet stříbrňáků. Figurína se poté topí.

V 15. století se rozšířil zvyk, že o Velkém pátku schovává farář pod oltář sochu Krista. Od tohoto dne až do dne oslav Zmrtvýchvstání jsou vystaveny Boží hroby. Tato tradice se udržuje jen v Polsku, v části Itálie, v Portugalsku a ve Španělsku.

Na Bílou sobotu si hospodyně v kostele nechají posvětit košíčky ozdobené zimozrázem, které jsou naplněny chlebem, vajíčky, klobásou a lahví s vodou. Na velikonoční tabuli bychom našli sladké oplatky, které se plnily mandlemi, ořechy, datlemi nebo tvarohem, navrchu byla poleva. Říká se jim *mazurky*, protože vznikly v oblasti Mazovska a Mazurska. Dalším sladkým pokrmem jsou bochánky polité polevou, které připomínají chutí naše mazance, a také se peče velikonoční beránek. Web Milujivelikonoce.cz (Velikonoce na Slovensku a v Polsku) píše, že se také peče bábovka z kynutého těsta, kolem které panuje mnoho pověr, například že pokud se doma lidé

pohádají, tak nenakyne. *Sekacz*, sladký pokrm, který připomíná stromový kmen, se peče na ohni hlavně v severním Polsku.

Dyngus neboli oblévačka je zvyk, kterým se Poláci dodnes o Velikonocích baví. Dříve se lidé mezi sebou vzájemně polévali studenou vodou nebo se dokonce nešťastníci házeli do potoků, což bylo velmi nebezpečné z hlediska utonutí nebo prochladnutí. Tyto případy nejednou skončily smrtí, a proto se církev snažila tento zvyk zakázat, to se jí ovšem nepodařilo (Vavřinová, 2006, str. 308).

Na Velikonoční pondělí usedli muži na koně, projížděli přírodou a prosili za sklizeň a úrodu. V období Letnic se uskutečňovaly soutěže pastýřů. Kdo první vyhnal dobytek na pastvu, byl vítězem, poslední byl terčem posměchu. V tu dobu se kolem oblasti Krakova zapalovaly ohně, přes které mladí skákali a k tomu zpívali. Svobodné dívky pletly věnečky, pouštěly je po řece a hádaly, kdo bude v budoucnu jejich manželem. Pokud se některému chlapci dané děvče líbilo, věneček ulovil a ucházel se o dívčinu náklonnost (Vavřinová, 2006, str. 309).

3.11 PORTUGALSKO

Nikde se netěší na Velikonoce tak, jako v Portugalsku. Již v průběhu roku pořádají různé slavnosti ať už náboženského nebo nenáboženského typu. Oslavy jsou doprovázeny hody, tancem, modlením a ohňostroji. K nejbujarejším oslavám patří karneval, kdy ulicemi projíždějí vozy s různými maskami. S karnevalem se otevrou trhy a celá země ožívá (Vavřinová, 2006, str. 309).

Po karnevalu nastává velikonoční půst. Dříve se věřilo, že pokud se nebude půst dodržovat, stromy nerozkvetou. Pašijový týden začíná o Květné neděli, kdy se vzpomíná na Ježíšův vjezd do Jeruzaléma. *Bom Jesus do Monte* je svatyně postavená v letech 1722 až 1811 a připomíná Ježíšových čtrnáct zastavení během cesty na Golgotu. Tento komplex je postaven východně od města Braga. Braga je město s antickou historií a pokládá se za centrum portugalské církve. Kolem města se na Velký pátek pořádají průvody, ke kterým patří také půlnoční mše. Ta je navštěvována tolika věřícími, že jejich zástupy stojí mimo chrámy, protože se do nich všichni nevejdou a zvuková nahrávka ze mše je tak přenášena do ulic pomocí amplionů. Na počest zmrtvýchvstání Ježíše se zapálí svíčky, se kterými se

obchází všechny kostely ve městě. Ráno se opět uskuteční mše oslavující vzkříšení Krista, na kterou lidé přinášejí plastiky ukřižovaného Ježíše. Věřící k plastice postupně přistupují a líbají Ježíšovy nohy (Vavřínová, 2006, str. 310).

Na Boží hod velikonoční se scházejí rodiny u jednoho stolu a pojídají pečené kůzle. Na Velikonoční pondělí se lidé obléknou do krojů a oslavují zároveň den býků a toreadorů, který je doprovázen býčími zápasy (Vavřínová, 2006, str. 311).

3.12 RAKOUSKO

Pro Rakousko jsou typické trhy, které se konají již čtrnáct dní před Velikonocemi. Můžeme si na nich zakoupit kraslice, ručně vyráběné výrobky, velikonoční pokrmy. Jedním z nich je třeba v období půstu sled' na mnoho způsobů nebo masopustní koblihy neboli *Fasching*. O Popeleční středě se podává slaneček, protože má dle víry přinést do domu štěstí a má člověka chránit od bolesti v krku.

Dny volna nabádají k setkávání se s přáteli a k navštěvování rodin. S těmi pak vyrážejí Rakušané na dovolené nebo do městských restaurací, aby ochutnali velikonoční menu, které se skládá z hovězího vývaru s játrovými knedlíčky, telecího masa s nádivkou, z jehněčího, hovězího s osmaženými bramborami, které je přelito jablečno – křenovou omáčkou.

Ulice jsou vyzdobeny velikonočními palmami, což jsou zelené proutky ozdobené jablky a mašlemi. Dříve se palmy světily, aby lidé měli dobrou úrodu a půda byla chráněná před špatným počasím a před hlodavci (Vavřínová, 2006, str. 312).

Ke znakům těchto oslav v Rakousku neodmyslitelně patří preclíky, které jsou ve tvaru věnce. Také se zde dodržuje zvyk jíst na Zelený čtvrtek něco zeleného, stejně tak jako u nás (Milujvelikonoce.cz; Velikonoční svátky v Německu a Rakousku).

O Velkém pátku se v ulicích rozezná zvuky řehtaček. V Tyrolsku mají oslavy obrovský význam. V každé domácnosti je vyhrazené místo pro obraz nebo kříž, u kterého se lidé modlí. Na první pašijový den se lidé oblékají do krojů a chodí v nich na bohoslužby. Velmi oblíbené jsou tady také pašijové hry, některé jsou tak obtížné, co se týče počtu herců, že se hrají jen jednou za pár let. Velikonoční neděle a pondělí nebo oslavy Nanebevstoupení Páně

nebyly státem schválené svátky Velikonoc. V tyto dny se konají bohoslužby a katolické slavnosti (Vavřínová, 2006, str. 313).

3.13 RUSKO

V Rusku používají k výpočtu Velikonoc juliánský kalendář, tak jako je to ve většině východních církvích. Pravoslavní s dalšími křesťanskými církvemi oslavují svátky od roku 325 v neděli, která je po prvním jarním úplňku. Je nutné, aby se církve západní a východní shodly na stejném datu prvního jarního úplňku. Pokud by se tomu tak nestalo, termíny oslav se mohou lišit až o pět týdnů (Vavřínová, 2006, str. 313).

Před dobou půstu se zde koná Masopust neboli *Masljanica*. Nejpřísněji dodržovaný půst je právě v Rusku a má hned dvě části: Velká svatá čtyřicátnice nebo také Velký půst nese název dle Ježíšova půstu během pobytu na poušti, kam byl zaveden Duchem svatým a který trval 40 dnů. *Strastnoj sedmicy* je druhá část půstu patřící do Pašijového týdne. Velký půst začíná o Lazarově sobotě, ta předchází Květné neděli a druhá část půstu končí na Bílou sobotu.

V období Velkého půstu se smělo jíst jen jednou za den studené jídlo, tím byly pokrmy z červené řepy a kysaného zelí doplněné suchary, studenou kaší nebo chlebem. Vše bylo podáváno ve speciálním nádobí, které se používalo pouze v době půstu. Jídlo se zapíjelo vodou, vyšší vrstvy pily neslazený čaj. Po třetí hodině odpolední už se nesmělo jíst nic. Všichni se těšili na soboty a neděle, protože to bylo dovoleno pokrmy obohatit o olej a víno.

Během postní doby se konaly bohoslužby, na kterých se scházeli lidé, vzájemně se klaněli a prosili o odpuštění hříchů. Zdůrazňovalo se hlavně to, aby páry neměly v období postu pohlavní styk. Pokud se narodilo dítě, vypočítávalo se, zda žena neotěhotněla o půstu. Pokud se přišlo na to, že tomu tak bylo, museli žena s mužem projevit nad svým prohřeškem lítost, dát kostelu nějaký dar a připravit bohatou hostinu sousedům.

Během postní doby se pracovalo stejně tvrdě jako kdykoliv v roce, rozdíl byl v tom, že se v tomto období při práci nemluvalo. Lidé se večer scházeli a předčítali si Bibli. První pondělí, které nastalo po *Masljanici* neboli Masopustu, se nazývá Čisté. V tento den se držel smutek, uklízela se obydlí, a koberce se nosily na půdu a zůstávaly tam až do Božího hodu velikonočního.

Tradiční je v Rusku také jarmark, kde bylo možno zakoupit vytrénované psy a exotické ptáky. Během druhé neděle postní se rodiny scházely a navštěvovaly. Snachy dávaly dary tchyním. O třetí neděli zase zeťové chystali velikonoční pokrmy pro tchány. Čtvrtá neděle byla dnem pečení oplatek, které měly tvar nářadí nebo kříže. Ženy občas do oplatek zapekly kousek cihly, uhlí, kovový peníz nebo vlas, z oplatek se pak věštila budoucnost. Jedna oplatka byla hospodářem schována a na jaře zaseta pro „štěstí“. Během čtvrtého týdne pústu děti chodily na obchůzky a jako odměnu dostávaly pirohy nebo právě zmíněné oplatky.

Lazarova sobota je den, kdy všichni vzpomínají na jeho vzkříšení. Lazar byl Ježíšův přítel. Byl nemocný a zemřel. Čtyři dny po smrti byl Ježíšem vzkříšen. O Květné neboli v Rusku Vrbové neděli lidé navštěvovali trhy i se svými dětmi. Na trzích byly k dostání dětské knihy, hračky nebo svaté obrázky. Vrbová neděle se charakterizovala lámáním proutků z vrby u řek, které se následně světily v kostelech (Vavřinová, 2006, str. 315).

Na Čistý čtvrtek bylo zvykem si připomenout omývání nohou apoštolům, a tak se v tento den celá rodina myla. O Zeleném čtvrtku se na stůl opět vrátilo maso. Na Velký pátek se připravovaly pokrmy určené k požívání na Boží hod, mezi které patřily zastudena dělaný moučník z rozinek, tvarohu, smetany, ořechů a kandovaného ovoce zvaný *pascha*. Tento moučník, který má tvar připomínající pyramidu, se zdobí písmeny X B (u nás CH V – *Christos voskres*, což znamená Kristus vstal z mrtvých), tak to uvádí web Rusky-jazyk.cz (Velikonoce v Rusku). Také se pečou bochánky.

S Velkou sobotou přicházelo malování vajíček, která se následně položila do košíků a vystavila se na okenní parapety (Vavřinová, 2006, str. 316). Na Boží hod velikonoční se pořádala mše, jež trvala celé dopoledne. Po jejím skončení si lidé navzájem přáli pevné zdraví a darovali si kraslice. Cestou z kostela se zastavovali na hrobech svých příbuzných, kam pokládali bochánky, tvaroh nebo kraslice. Následovalo božihodové posvícení a po něm zábava.

První pašijový týden byl ve znamení obdarovávání a hodování. Stoly v domácnostech nebyly nikdy prázdné. Do stavení mohl kdokoliv bez dovolení vejít a vzít si ze stolu jídlo. Dveře měly otevřené i žebráci. Bohaté rodiny posílaly pokrmy do nemocnic a chudobinců (Vavřinová, 2006, str. 317).

Během první velikonoční soboty se slavily svatby, které proběhly v minulém roce, o den později chodili chlapi na námluvy ke svobodným dívkám. V tyto dny na stole nechyběla *kuťja*, pokrm z medu a obilovin nebo *syrniky*, placky z tvarohu přelité smetanou nebo marmeládou.

Velmi zásadním je 25. den po Božím hodu, kdy se světila voda. Po obřadu se konal průvod, který vedl k řekám a potokům, kde se lidé koupali a kněží jim při tom žehnali. Dalším významným dnem je Nanebevstoupení Páně. Pekly se tzv. „nebeské schody“ z chlebového těsta, které měly sedm stupňů. Počet stupňů byl dán dle údajných sedmi nebeských sfér.

O posledním velikonočním dnu lidé vzpomínali na Ducha svatého a jeho seslání. Zdobili kostely a ulicemi projížděly vozy s ozdobenými břízkami. Ty se používaly kvůli její zdánlivé moci (Vavřinová, 2006, str. 318). Kolem břízek poté tančily dívky v lesích. Večer byla jedna břízka vhozena do řeky a podle toho, kterým směrem plula, se hádala budoucnost (Vavřinová, 2006, str. 319).

3.14 ŘECKO

Velikonoce jsou pro Řeky oslavami, kdy se scházejí s rodinami a připomínají si Ježíšovo zmrtnýchvstání. I zde mají před oslavami Masopust a dobu půstu. Masopust provázejí tancovačky, masky a průvody, celkem trvá tři týdny. O tzv. řeckém Růžovém pondělí se pořádají zábavy, během kterých se chodí pouštět draci. Během Pašijového týdne se pečou věnce z kynutého těsta, mající uprostřed červenou, natvrdo uvařenou kraslici (Vavřinová, 2006, str. 319).

Během Květné neděle vzpomínají na Ježíšův příchod do Jeruzaléma, je to jediný den, kdy je dovoleno jíst ryby. My máme Zelený čtvrtek, Řekové zase Rudý. Vajíčka se barví pouze červenou barvou, která symbolizuje Ježíšovu krev. Poté se nesou vajíčka k posvěcení do kostela a některé z nich se položí do vytvořeného důlku v mazanci (Kalimera Řecko; Řecké svátky a tradice).

Slavnosti vrcholí půlnoční mší konající se o Bílé sobotě. Když je příznivé počasí, pořádá se mše venku. Po skončení mše odcházejí lidé domů a jedí polévku z vnitřností kůzlečích a jehněčích, nazývá se *majjritsa* (Vavřinová, 2006, str. 319). Na Boží hod velikonoční se grilují

kůzlata a jehňata, tento chod je zapíjen speciálním druhem vína z pryskyřice borovic zvaném *retsina*.

Velikonoční pondělí začíná mší s následným procesím, při kterém jsou neseny svaté obrazy. Řecké restaurace lákají svými velikonočními chody. Většinou se podává ragú z jehněčího masa, doplněné hráškem a špenátem. Další variantou je hovězí maso dušené s paprikou, které je velmi ostré. Lákadlem je telecí maso s omáčkou z rajčat, makarony s ančovičkami, brambory s jehněčím masem a *musaka*, pokrm z mletého masa, lilku a bešamelu.

Během každé velikonoční soboty se na Korfu konají průvody. Lidé házejí z oken nádobí, odstrašují se tím dle víry duchové. Dříve se dodržoval tento zvyk ve spojení s vyhánění smrti. Když někdo zemřel, jeho tělo bylo vyneseno z domu a následně se z oken házely nádoby, aby byla smrt zahnána (Vavřínová, 2006, str. 320).

3.15 ŘÍM

Lákadlem je v Římě o Velikonocích nejen papež, se kterým chce spousta věřících tyto svátky oslavit, ale také jsou zde ukryty některé ostatky svatých nebo předmětů, které jim patřily. Tyto relikvie k nám byly dovezeny z Jeruzaléma. Během Pašijového týdne se město zaplní průvody lidí. K nejstarším rituálům v Římě patří obnova slibu kněží, konající se v chrámu sv. Petra, který pochází již ze 2. století. Pod chrámem můžeme najít hrobky papežů.

O Zeleném čtvrtku se ve Svatopetrské nebo Lateránské bazilice uskutečňuje mše, která je vedena papežem a jejímž významem je vzpomínka na Poslední večeři Páně a také na omývání nohou. Stejně tak jako umýval Ježíš nohy dvanácti mužům, tak je umývá i papež dvanácti kněžími.

Na Velký pátek se koná mše, která je doprovázena zpěvem sboru *Coro della Capella Sistina*, který je v Římě velmi známým a přitahuje tak do baziliky spoustu lidí. Večer se vydává průvod v čele s papežem do Kolosea, které bylo postaveno kvůli krvavým hrám, na kterých zemřel nejméně jeden vyznavač Ježíše Krista. Dříve bylo prohlášeno, že květiny, které rostou kolem Kolosea, charakterizují Kristovy vyznavače. Průvod je v pojetí Křížové cesty Ježíše se čtrnácti zastaveními. Celý proces je živě vysílán v televizích

(Vavřinová, 2006, str. 321). Z Kolosea vede cesta do Palatina. Vrch, na kterém byl údajně založen Řím. Průvod je doprovázen čtením z Bible, zpěvem a modlením.

O Božím hodě velikonočním dopoledne je bohoslužba vedená papežem, po jejímž konci papež vítá lid v různých jazycích. Nakonec lidem požehná a odebere se do svého sídla, Apoštolského paláce. K večeru se světí ohně. První svíčka je zapálena papežem, ten poté odchází do Svatopetrského dómu, kde se koná bohoslužba.

Velkým lákadlem jsou pro místní i turisty *Scala Sancta*, schody mající 28 stupňů, umístěné na Lateránském náměstí, na kterých by měly být zbytky Kristovy krve. Tyto schody vedou ještě s dalšími bočními schody do chrámu Svatyně svatých. Na tyto schody nikdo nesmí šlápnout nohou, a tak jsou pokryté prkny, na kterých se lidé pohybují po kolenou (Vavřinová, 2006, str. 322).

3.16 SLOVENSKO

Vavřinová (2006, str. 323) popisuje, že *Fašiangy* neboli období Masopustu je doprovázeno zabijačkami. Lidé se scházeli a hodovali. V tomto období se často konaly svatby a zábavy, na kterých se zpívalo, tancovalo nebo se předváděly masky. Masopust končil Popeleční středou a poté začal půst. Na oslavy konce Masopustu lidé připravovali na sádle smažené těsto nazývané *šišky*, *kreple*, *boží milost*, *fanky* nebo *panoušky*. Půst se zde držel ještě po 2. světové válce, bylo dovoleno jíst jednou denně, a to třeba polévku ze zelí, brambory, luštěniny, chléb. Dle webu Pomlazkaavelikonoce.sweb.cz (Jak se slaví Velikonoce v zahraničí) začínají tyto svátky velkým úklidem domácností, které se následně vyzdobí kočičkami a barevnými pentlemi.

O Smrtné neděli bylo zvykem vynášet *Morenu*, což byla vyrobená slámová loutka, na kterou se navlékly dámské šaty. Poté děvčata v krojích za zpěvu pronášela Morenu vsí, ta se nakonec házela do vody, zakopávala do půdy nebo spalovala. Její šaty si oblékla některá dívka, která se považovala za „královnu“ a spolu s dalšími děvčaty se procházela vesnicí. Chlapci si zase vytvářeli slámovou figurínu, oblečenou do mužského ošacení, nazývali ji *Ďadkem* (Vavřinová, 2006, str. 323). Loutka se nejdřív ztloukla klacky a poté se pohodila do koryta dobytka.

O Květné neděli děti chodily s ozdobenými malými jehličnatými stromky nebo zelenými proutky a říkalo se, že nosí *leto* nebo *máj*. Na Zelený čtvrtek se prý zjevovaly čarodějnice v podobě zvířat, osob či předmětů, za účelem škodit lidem. Na ochranu proti nim se na dveře namaloval kříž nebo se do klíčových dírek dával česnek, věřilo se, že čarodějnice se protáhnou i malými otvory.

S Velkým pátkem přicházely svobodné dívky ke studánkám, řekám a potokům a omývaly se vodou pro krásu. Babky kořenářky chodily sbírat léčivé byliny a chlapci hledali poklady pod zemí. V tento den se jedly nudle s mákem neboli *makové rezance*. Pokaždě se jich snědlo dostatek, měla být v příštím roce dobrá úroda máku.

Na Boží hod lidé navštěvovali kostely, kam přinášeli koláče, *pasky* neboli mazance, jehněčí, chléb, šunku či vejce, aby si je v kostele nechali posvětit. Tradičním jídlem Božího hodu byl salát z červené řepy, kmínu a křenu. Všechny pokrmy byly uloženy v košíčcích zdobených kočičkami. Po mši chodili lidé k potokům, kde se omývali a to proto, aby byli chráněni od vředů nebo svrabu. Po omývání usedaly rodiny k velikonočnímu stolu a hodovaly (Vavřinová, 2006, str. 324). Židle u stolu byly určeny mužům, ženy si sedaly pouze v případě, že byla nějaká židle neobsazená. Ještě koncem 19. století jedly ženy ve stoje, jídlo jim bylo přiděleno mužem. Nejmilovanějším jídlem je *škvarenica*, což jsou vajíčka s moukou usmažená na slanině s kousky uzeného. Ženy na východě pekly *Vel'konočný syrek*, což byl bochánek uvařený ve vodě a poté upečený v peci. *Baba* je další specialitou, připomíná naši velikonoční nádivku.

Na Velikonoční pondělí si ráno chlapci připravovali nádoby s vodou, obcházeli vesnici a polévali všechna svobodná děvčata, aby byla zdravá a krásná. Chlapci byli odměněni kraslicí či syrkem. Pokud dostal chlapec od dívky červenou kraslici, bylo to znamením toho, že by si ho ráda vzala. Pokud měl mládenec o děvče zájem, postavil jí pod okny máj (Vavřinová, 2006, str. 325). Po Velikonočním pondělí nastalo Odplatné úterý, kdy se role vyměnily a chodila na koledu děvčata (web Pomlazkaavelikonoce.sweb.cz; Jak se slaví Velikonoce v zahraničí).

3.17 ŠPANĚLSKO

Španělé milují slavnosti a krásnou podívanou je i Masopust, jehož konec je o Popeleční středě. Během Masopustu procházejí ulicemi davy lidí v maskách a loučí se se zimou, jejímž symbolem je ve Španělsku sardinka. Napodobenina sardinky je pohřbena na konci Masopustu.

Ve španělském městečku Elchu se o Květné neděli vyrábí figurky Panny Marie, Ježíše Krista a dalších z listů palem. Během Pašijového týdne se konají průvody, ve kterých nesou příslušníci náboženských svazů nosítka, na nichž jsou sochy Ježíše a Panny Marie. Protože jsou tato nosítka stará mnoho staletí a jsou velice historicky významná, je průvod veden spolu s policií po předem domluvené cestě (Vavřínová, 2006, str. 327). Kvůli těmto průvodům je v některých městech zastavena doprava.

Nejpřitažlivějším je pro Španěly i turisty průvod, který se uskutečňuje na Velký pátek. Jdou v něm lidé, mající na sobě špičaté klobouky tvaru kužele, které překrývají i tvář, jsou vidět jen oči a jmenují se *capirote*. Lidí bývá v průvodu asi tři tisíce. Mají namířeno k *de la Macareně*, což je kostel s uloženou sochou Panny Marie. Socha se obleče do krásných šatů a ozdobí se šperky, následně je vedena městem. I toto procesí je doprovázeno policisty.

Podobně jako je to v Portugalsku, i tady se slaví Boží hod jako dny býčích zápasů. Na večer o Velikonoční neděli se pořádá první zápas. Velkou oblibou jsou také pašijové hry, představení můžeme vidět na náměstích před chrámy a kostely.

K dalšímu zajímavém zvyku patří udělování milosti vězňům. Kdysi dávno, když v zemi vypukl mor a lidé byli nemocní, nebyl nikdo, kdo by unesl nosítka se sochou Panny Marie. V tu dobu utekli z vězení dva vězňové, kteří přišli s nabídkou nést nosítka. Po ukončení průvodu se poslušně vrátili do vězení. O tomto činu se dozvěděl král, vězňů se mu zželelo a pustil je na svobodu. Tímto vznikla možnost udělovat vězňům o Velikonocích milost (Vavřínová, 2006, str. 329).

Tradičními pokrmy jsou například *Roscon de Pascua* – pečeně z masa. K sladkým jídlům patří bochánky, v jejichž středu jsou natvrdo uvařená a obarvená vejce. Také se

pečou věnce, ve kterých je ukryt panáček z plastu a ten kdo ho najde, bude mít štěstí po celý rok (Milujivelikonoce.cz; Velikonoce ve Francii, Španělsku, Anglii a Irsku).

3.18 VELKÁ BRITÁNIE

Ve Velké Británii je velmi málo činně věřících, a to se odráží i na jejich znalostech ohledně významu a původu Velikonoc. Co se však týče dodržování různých obyčejů, tak na to jsou poctiví. V Londýně se v období oslav konají soutěže osmiveslic dvou univerzit, a to Cambridgeské a Oxfordské. Ve městě Olney se konají závody žen v běhu s palačinkou. Palačinky právě proto, že toto je poslední den před postní dobou, během které se nejedly výrobky z mléka, samotné mléko, vejce a aby se suroviny nezkazily, dělaly se z nich palačinky.

Easter je anglický název pro slovo Velikonoce, které je odvozeno od bohyně plodnosti a jara, Eastre (Vavřinová, 2006, str. 336). Symbolem britských Velikonoc je *Easter Bunny* neboli velikonoční zajíček. Web Pomlazkaavelikonoce.sweb.cz (Jak se slaví Velikonoce v zahraničí) uvádí, že právě odtud vznikla tradice velikonočního zajíčka. Dle Vavřinové (2006, str. 337) jsou Velikonoce jakožto i jiné svátky spojeny s královskou rodinou. Kolem 15. století členové královské rodiny obdarovávali almužnou chudé a žebráky. Dnes se tradice trochu změnila. Vyrábějí se speciální mince, které mají obrovskou hodnotu a ty pak panovníci dávají aktivistům různých dobročinných asociací.

Velikonoční pátek je pro Brity prvním dnem volna. Mají prázdniny celkem 4 dny, a tak toho lidé využívají k návštěvám a cestování. Ve Skotsku ovšem volno mají jen od pátku do neděle. V neděli společně rodiny usedají k božíhodovému stolu, na kterém je již po dlouhá léta pečený krocán přelitý hnědou šťávou z masa podávaný s bramborami, zeleninou nebo *yorkshirským pudingem*, což je příloha upečená ze slaného těsta. Web Pomlazkaavelikonoce.sweb.cz (Jak se slaví Velikonoce v zahraničí) dodává, že se pečou tzv. *Hot cross buns*, což jsou buchtý z kynutého těsta, na jejichž vrchu je udělán kříž z polevy, jako symbol ukřižování Ježíše Krista.

Děti se baví hledáním velikonočních kraslic, které jim ukryl po domě nebo v zahradě velikonoční zajíček. Mezi obchody se pořádají soutěže o největší, nejtěžší a nejlépe ozdobené velikonoční vajíčko. V obchodech kromě slepičích vajíček nalezneme i pštrosí,

křepelčí nebo krocaní. Největším unikátem bylo racčí vejce, které se smí prodávat pouze uvařené natvrdo, a jež se objevilo v obchodě Harvey Nichols. Některá klenotnictví dokonce nabízela vajíčka ze zlata (Vavřinová, 2006, 337).

Dalším symbolem jsou papírové nebo látkové kloboučky, zdobené květinami a vyrobené dětmi ve školách nebo školkách. *Easter Bonnets* využijí děti na besídce, kde je předvedou svým rodičům.

Po zimě se opět zpřístupňují památky a zahrady, na kterých jsou pořádány různé akce, jako jsou soutěže v pouštění draků a jejich přehlídky. Nejpodivnější je zvyk, který se dodržuje jen místy a spočívá v tom, že žena přiváže svého muže k židli a poté z něho vymáhá peníze jako výkupné. Místo peněz se platí polibky. Druhý den to muži ženám oplácejí. V den oslav Nanebevstoupení Páně se zdobí studny z toho důvodu, že je v tento den voda zázračná a dokáže uzdravovat (Vavřinová, 2006, str. 338).

4 KVANTITATIVNÍ PRŮZKUMNÉ ŠETŘENÍ

V kapitole se budeme zabývat průzkumným šetřením toho, co Velikonoce pro lidi znamenají a zda znají jejich původ a význam. Během šetření budeme zkoumat, zda a jak lidé slaví Velikonoce, jaké znají a dodržují zvyky a tradice, zda připravují velikonoční pokrmy, či jestli mají pocit, že velikonoční oslavy a zvyky a tradice s nimi spojené upadají a proč. Také budeme srovnávat pojetí Velikonoc u lidí věřících a nevěřících. Pro tento záměr byl vytvořen anonymní dotazník s 11 otázkami, které jsou v kombinaci otevřené, polouzavřené i uzavřené. Mezi respondenty patří žáci základní školy v Hostouni, rodiče dotazovaných dětí, učitelé základních škol nebo také sousedé, kamarádi či příbuzní, žijící v okrese Domažlice. Dotazníkové šetření probíhalo v březnu roku 2018.

4.1 DOTAZNÍK – VELIKONOČNÍ ZVYKY A TRADICE

Vážené respondentky, vážení respondenti,

obracím se na Vás s prosbou o vyplnění tohoto dotazníku, který mi poslouží jako podklad pro Diplomovou práci na téma „Velikonoční zvyky a tradice na 1. stupni ZŠ“. Vyplňování dotazníku je anonymní a dobrovolné, proto si Vás dovoluji požádat, abyste dotazník vyplňovali dle pravdivých kritérií. Správné odpovědi prosím zakroužkujte.

Chtěla bych Vám předem poděkovat za spolupráci. Studentka Pedagogické fakulty ZČU v Plzni.

1. Jaké je Vaše pohlaví?

- a) Muž
- b) Žena

2. Kolik je Vám let?

- a) Méně než 15
- b) 15–30
- c) 30–60
- d) 60 a více

3. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

- a) ZŠ
- b) Odborné učiliště
- c) SŠ
- d) VOŠ
- e) VŠ
- f) Jiné (uved'te): _____

4. Bydlíte ve městě nebo na vesnici?

- a) Město
- b) Vesnice

5. Jste věřící?

- a) Ano
- b) Ne

- Pokud jste věřící, jakou víru vyznáváte?

6. Je Vám známý původ Velikonoc? Pokud ano, stručně ho popište.

- a) Ano
- b) Ne

7. Co si jako první představíte pod pojmem Velikonoce? (3 pojmy)

8. Jaké pokrmy se ve Vaší rodině na Velikonoce připravují?

9. Které velikonoční tradice a zvyky znáte?

10. Které z těchto uvedených tradic a zvyků ve Vaší rodině pravidelně nedodržujete?

- Uveďte důvod, proč tyto zvyky a tradice nedodržujete?

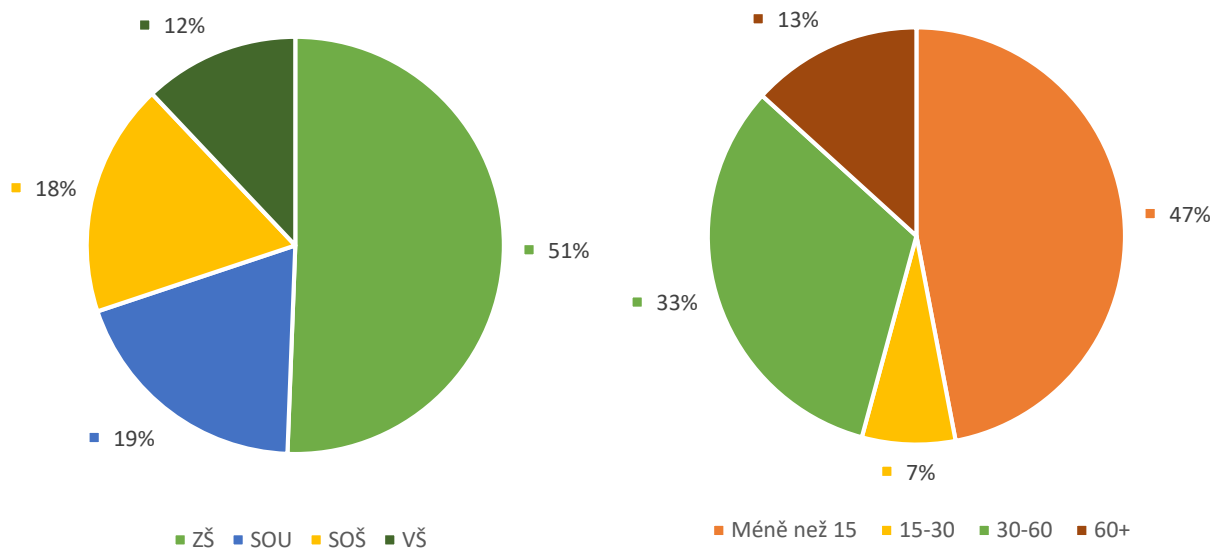
11. Máte dojem, že velikonoční zvyky a tradice upadají?

- a) Ano
- b) Ne

- Pokud jste zvolili odpověď *ano*, uveďte, co by mohlo být příčinou.

4.2 VYHODNOCENÍ DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ

Prováděli jsme dotazníkové šetření, kde byl vzorek 83 respondentů. Z výsledků dotazníkového šetření nelze vyvozovat všeobecné závěry, jelikož se týkají pouze našeho vzorku. Ovšem celkový počet respondentů byl dostatečně velký, abychom mohli vytvořit závěr odrážející pohled společnosti na Velikonoce. První otázka byla zaměřena na pohlaví respondenta. Z celkového počtu respondentů bylo 32 mužů a 51 žen. Další dvě otázky se týkaly věku a dosaženého vzdělání respondentů.

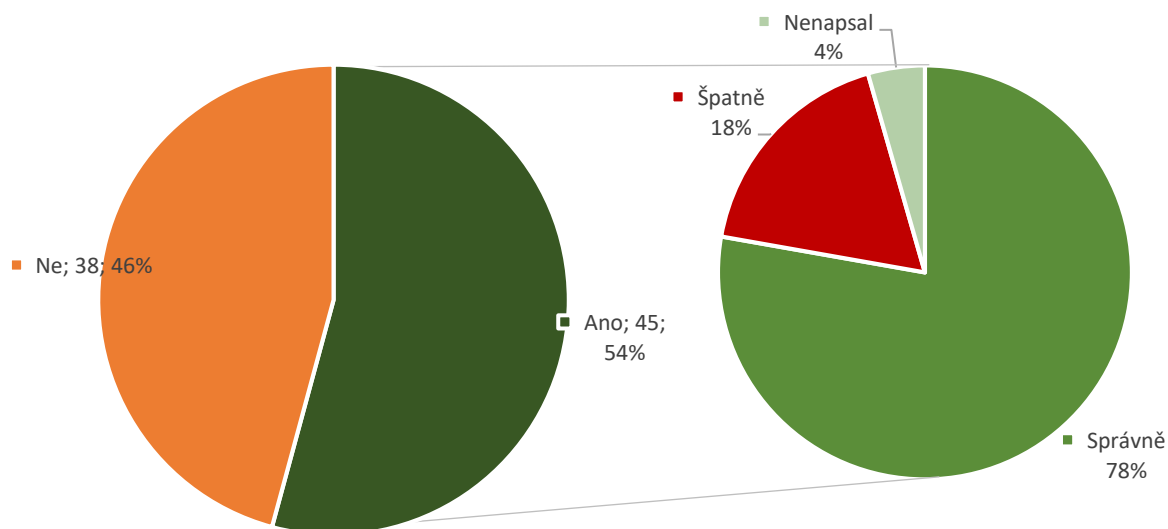
Graf 2: Dosažené vzdělání

Graf 1: Věk dotázaných

V grafu věku dotázaných má největší podíl kategorie respondentů do 15 let, a to z toho důvodu, že pracuji jako učitelka na základní škole. Děti jsou těmi, na které tradice přenášíme a převážně oni udržují jednu z nejnámějších tradic, velikonoční koledu. Pokud se naším vlivem v dětech vytvoří kladný vztah k tradicím, je pravděpodobné, že budou dodržovat tradice i v budoucnu. Graf zobrazující dosažené vzdělání je svými výsledky blízký statistickým výsledkům v celé ČR. Vysokého procentuálního zastoupení položky základního vzdělání je dosaženo díky vysokému počtu respondentů ve věku do 15 let.

V další otázce jsme zjišťovali, jestli respondenti bydlí na vesnici či ve městě. Celkem 59 respondentů odpovědělo, že bydlí ve městě oproti 24, kteří žijí na venkově. Tato skutečnost je dána polohou základní školy, která se nachází ve městě Hostouň, z něhož většina respondentů pochází.

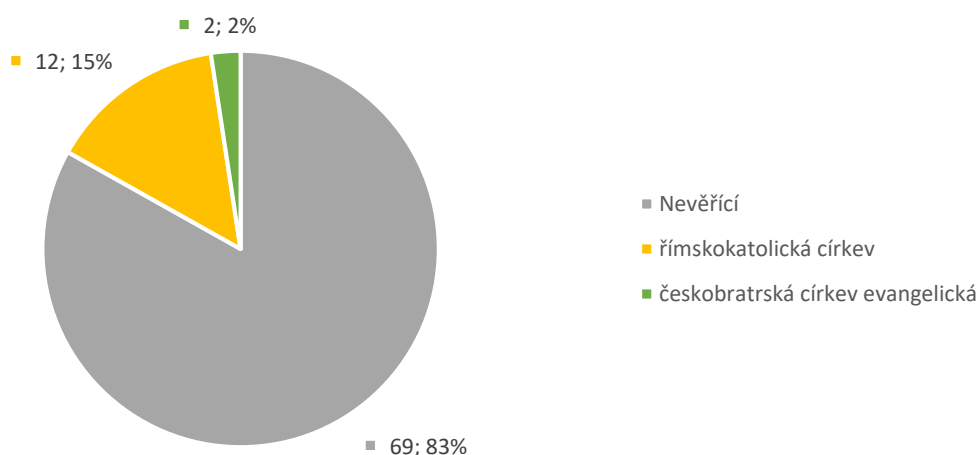
Dále jsme se dotazovali, zda jim je známý původ Velikonoc. Pakliže ano, respondent byl požádán o stručný popis původu.

Graf 4: Znalost původu Velikonoc

Graf 3: Správnost odpovědi

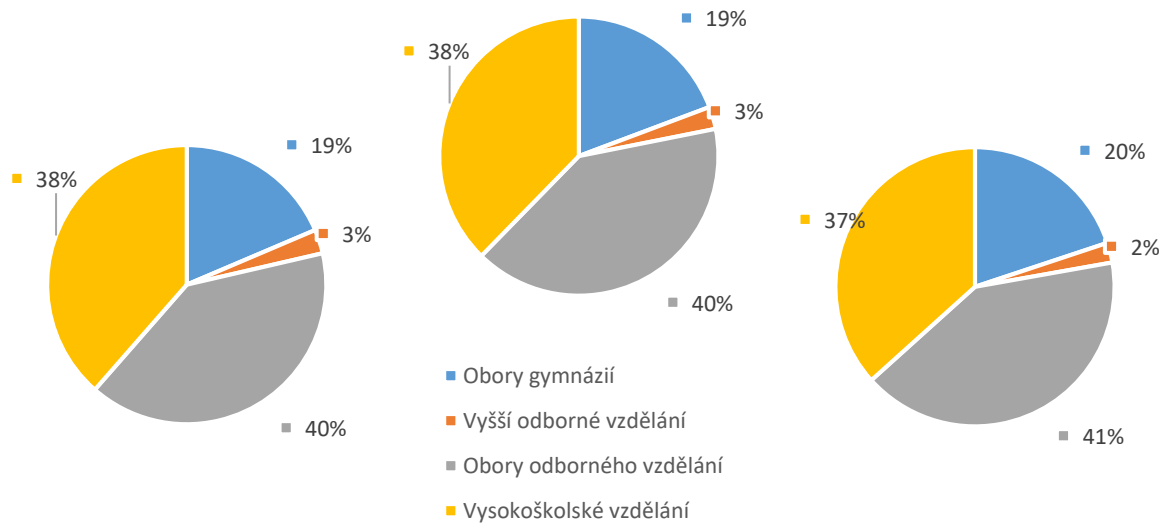
U respondentů, kteří odpověděli, že původ znají, jsme hodnotili, zda je jejich odpověď správná. Těchto respondentů byla drtivá většina oproti těm, kteří popsali původ špatně nebo ho vůbec nenapsali. Z výsledku předpokládáme, že je ovlivněn současným komerčním pojetím Velikonočních svátků a také původem respondentů, jelikož v celé České republice je velmi nízký počet věřících. Podobné výsledky jsme měli i z dotazníkového šetření, kde drtivá většina respondentů uvedla, že jsou nevěřící.

Graf 5: Zastoupení víry

Z dotazníků vyplynulo, že věřící člověk zná správný původ Velikonoc. Pakliže sečteme počet nevěřících respondentů, kteří neznají správný původ Velikonoc, dojdeme

k výsledku 46 respondentů z 69 dotazovaných. Procentuálně je to celkem 67 % nevěřících. Bude-li podíl věřících nadále klesat, můžeme předpokládat, že se toto procento bude zvyšovat. Pomoci může případná rostoucí úroveň vzdělání, která však aktuálně stagnuje, jak uvádí web českého statistického úřadu.

Graf 8: Vzdělání v ČR 2015

Graf 6: Vzdělání v ČR 2016

Graf 7: Vzdělání 2017

(Český statistický úřad; Vzdělávání, 2019)

Na základě sedmé otázky jsme chtěli zjistit, co si dotazovaní představí pod pojmem Velikonoce. Jejich úkolem bylo napsat tři pojmy. Z odpovědí jsme v programu Malování vytvořili Wordcloud, což je mrak slov, který pomocí velikosti písma znázorňuje četnost jednotlivých pojmů.

Obrázek 1: Pojmy Velikonoc

Nejvíce se objevovaly výrazy *vajíčka* a *pomlázka*, nesouvisející s pravým původem Velikonoc, což může být ovlivněno také průměrným věkem respondentů. Naopak velmi málo zmiňované byly pojmy týkající se víry – *Ježíš, křesťanství, kříž* apod. Zde je vidět, že křesťanské pojmy se vytrácejí, a to především vlivem velkého počtu ateistů a upadající víry.

Další Wordcloud znázorňuje připravované pokrmy o Velikonocích.

Obrázek 2: Připravované pokrmy o Velikonocích

Nejčastěji lidé připravují beránka, nádivku a mazanec. Beránka či mazanec najdeme jako ozdobu velikonoční tabule v každé domácnosti, ať už doma upečeného nebo koupeného, lidé však většinou neznají původní význam těchto symbolů. Z obrázku je zřejmé, že lidé volí levnější variantu svátečních pokrmů, jako například řízky s bramborovým salátem nebo vepřo-knedlo-zelo.

Obrázek 3: Velikonoční tradice a zvyky

Na otázku „Které velikonoční tradice a zvyky znáte“ respondenti nejčastěji odpovídali malování vajec, koledu a pletení pomlázky. Tyto tradice se řadí mezi nejsilnější a úzce spolu souvisí.

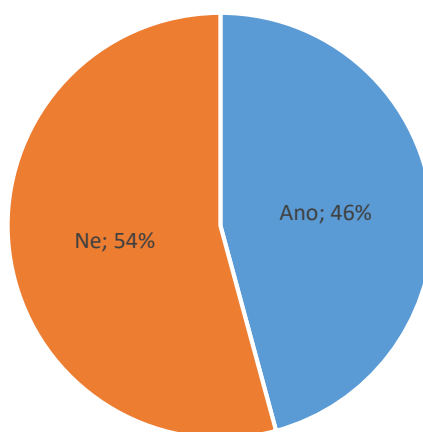
V následujícím Wordcloudu se dozvídáme, které z uvedených zvyků a tradic respondenti považují za důležité, znají je, ale z nějakého důvodu je nedodržují.

Obrázek 4: Nedodržované tradice

Dotazovaní nejvíce uváděli pletení pomlázky, a to díky tomu, že koupení pomlázky vyjde levněji, zabere méně času a nevyžaduje manuální zručnost. V předešlých Wordcloudech jsme se dozvěděli, že pletení pomlázky je pro respondenty jedna z hlavních tradic Velikonoc, avšak nyní se ukazuje, že tato tradice je spíše v povědomí, ale není praktikována. Stejně tak je tomu u pečení velikonočního beránka. Dále také dotazovaní uvedli polévání vodou jako tradici, kterou znají, ale z důvodu drsnosti tohoto zvyku se v našem kraji nedodržuje. Třetí nejméně dodržovanou tradicí je pečení velikonočních perníčků. Respondenti uváděli, že je tato činnost nebaví, je náročná a neumí ji.

Dále jsme si stanovili výzkumný problém: „Jaký je pohled lidí na úpadek tradic v České republice?“. Následně jsme toto téma řešili jako dílčí podproblémy. Zabývali jsme se možným úpadkem tradic. V domácnostech dbají na výzdobu a dodržování tradic často ženy, jak uvádí některé deníky (Prozeny.blesk.cz; Nejkrásnější velikonoční výzdoba! Vytvořte si veselé jarní dekorace, Maminka.cz; Velikonoce za dveřmi: Víte, co a v jaké dny dělat?, Zeny.e15.cz; Velikonoční tradice? Poradíme vám, na co nezapomenout). Dotazovali jsme se tak respondentů, zda si myslí, že „Velikonoční zvyky a tradice upadají“.

Graf 9: Úpadek Velikonoc

Příčiny úpadku tradic dle respondentů jsou uvedeny v následujícím Wordcloudu.

Obrázek 5: Příčiny úpadku Velikonoc

Drtivá většina odpovědí odkazovala na moderní dobu a s ní přicházející novou generaci, která dle dotazovaných nejeví zájem o dodržování velikonočních tradic a zvyků.

Respondenti také uváděli, že důvodem je málo času, který je omezuje v přípravě výslužek pro koledníky. Někteří také odpověděli, že příčinou je komerce. Mladší generace koledníků upřednostňuje výslužku ve formě peněz, alkoholu či drahých čokoládových pamlsků, což je v rozporu s podstatou velikonoční koledy.

- **Podproblém 1: Jaký je rozdíl mezi muži a ženami z pohledu na upadání tradic v České republice?**

Data jsme sepsali, vytvořili kontingenční tabulku a výsledná data doplnili do vzorce pro „Test chí-kvadrát nezávislosti v kontingenční tabulce.“

Předtím jsme si stanovili tyto hypotézy.

H0: Pohlaví respondenta nemá vliv na dojem, že „Velikonoční zvyky a tradice upadají“.

H1: Pohlaví respondenta má vliv na dojem, že „Velikonoční zvyky a tradice upadají“.

Testovali jsme to na hladině významnosti $\alpha = 5\%$ za použití cloudové aplikace (Milankabrt.cz; Test chí-kvadrát nezávislosti v kontingenční tabulce)

Skutečné četnosti

Tabulka 1: Skutečná četnost 1

	Tradice upadají	Tradice neupadají	Celkem
Muži	10	22	32
Ženy	28	23	51
Celkem	38	45	83

Očekávané četnosti

Tabulka 2: Očekávaná četnost 1

	Tradice upadají	Tradice neupadají	Celkem
Muži	14,65	17,35	32
Ženy	23,35	27,65	51
Celkem	38	45	83

Testové kritérium

$$G = \sum_{i=1}^r \sum_{j=1}^s \frac{(n_{ij} - n'_{ij})^2}{n'_{ij}}$$

Po dosazení do vzorce vychází testové kritérium: $G = 4,43$

Kritická hodnota: $\chi(1-\alpha)$; $df = 3,841$

Rozhodnutí

Na hladině významnosti 5 % nulovou hypotézu (H_0) o nezávislosti jednotlivých znaků zamítáme a přijímáme hypotézu H_1 , která nám říká, že zde určitá závislost existuje. Zjistili jsme, že existuje rozdíl mezi ženami a muži v pohledu na úpadek tradic v ČR.

- **Podproblém 2: Mají lidé žijící na vesnici nebo ve městě rozdílný názor na úpadek tradic a velikonočních zvyků?**

H_0 : Bydlení na vesnici nebo ve městě nemá vliv na dojem, že „Velikonoční zvyky a tradice upadají“.

H_1 : Bydlení na vesnici nebo ve městě má vliv na dojem, že „Velikonoční zvyky a tradice upadají“.

Hladina významnosti α : 5 %

Skutečné četnosti

Tabulka 3: Skutečná četnost 2

	Tradice upadají	Tradice neupadají	Celkem
Bydlí ve městě	27	32	59
Bydlí na vesnici	11	13	24
Celkem	38	45	83

Očekávané četnosti

Tabulka 4: Očekávaná četnost 2

	Tradice upadají	Tradice neupadají	Celkem
Bydlí ve městě	27,01	31,99	59
Bydlí na vesnici	10,99	13,01	24
Celkem	38	45	83

Po dosazení do vzorce vychází testové kritérium: $G = 0$

Kritická hodnota je stanovena $\chi(1-\alpha)$; $df = 3,841$

Rozhodnutí

Na hladině významnosti 5 % nulovou hypotézu (H_0) o nezávislosti jednotlivých znaků nezamítáme. Znamená to, že na dojem úpadku tradic nemá vliv bydlení na vesnici či ve městě.

5 VELIKONOČNÍ ČINNOSTI A NÁMĚTY PRO ŽÁKY ZŠ

Poslední kapitola nabídne několik námětů a činností, které je možné využít u žáků 1. stupně na téma Velikonoce. Všechny aktivity je možno provádět ve školní třídě. U každého námětu či činnosti je uveden stupeň obtížnosti, časová náročnost, pomůcky a postup. V některých případech jsou fotografie a šablony převzaty z webu. Kompletní zdroj je uveden přímo v textu, aby bylo možné vytisknutý návod z diplomové práce využít samostatně ve škole. Obtížnost je rozdělena do tří kategorií (* jednoduchá, ** středně obtížná, *** obtížná). Neuvádíme zde pro jakou věkovou kategorii je aktivita určena, protože každý pedagog či rodič by měl odhadnout, co jsou schopni jeho žáci nebo děti zvládnout, popřípadě postup může upravit. Pro výrobu jsme se snažili použít co nejvíce dostupné materiály. U některých návodů se pracuje s tavnou pistolí, se kterou může pracovat pouze dospělý z důvodu nebezpečí popálením horkým lepidlem a hrotem pistole.

Níže uvedené činnosti jsme se žáky zrealizovali. Děti vyrábění bavilo, snažili se dosáhnout co nejlepšího výsledku a v hodinách byli aktivní. Během tvorby výrobků se nevyskytovaly žádné větší problémy. Největší úspěch měla výroba velikonočních taštiček, jejichž postup je níže taktéž uveden. Žáci si do nich uschovali velikonoční nadílku. Také se osvědčila výroba zajíčka z vlny. Práce byla občas časově náročná, ale důležité bylo to, že žáky bavila a z hotových produktů měli radost.

5.1 KRASLICE ZDOBENÁ ZUBNÍ PASTOU

Obtížnost: **

Časová náročnost: 60 min + čas schnutí

Pomůcky: vyfouknuté vajíčko, odmašťovací přípravek na nádobí, houbička, špejle, kousek modelíny, dřívko od nanuku, bílá zubní pasta, olejové barvy, štětec, hadřík, provázek

Postup:

1. Vyfouknuté vajíčko odmastíme pomocí houbičky a přípravku na nádobí.
2. Vajíčkem protáhneme špejli a poté ji z každé strany připevníme kouskem modelíny, aby nám vajíčko na špejli neklouzalo.
3. Na dřívko si vymáčkne zubní pasta a nanášíme ji nerovnoměrně na celé vajíčko.
4. Vajíčko necháme uschnout do druhého dne.
5. Suché vajíčko potřeme pomocí štětce olejovou barvou.
6. Jemným otíráním hadříkem z vajíčka odstraníme přebytečnou barvu.
7. Nakonec můžeme vajíčkem provléknout provázek, abychom si mohli kraslici zavěsit.

Obměna:

Než začneme na vajíčko nanášet pastu, můžeme ho ozdobit vystřiženým vzorem z ubrousku, který se na odmaštěné, vyfouknuté vajíčko nalepí lepidlem na decoupage. Po zaschnutí se kolem ubrouskového motivu nanese pasta a pokračuje se dle výše uvedeného postupu.

5.2 KUŘÁTKO Z KELÍMKU

Obtížnost: *

Časová náročnost: 45 min

Pomůcky: kelímek, štětec, žlutá tempera, nůžky, oranžový barevný papír, červený pěnový papír, pohyblivá očička, oboustranná lepenka

Postup:

1. Kelímek natřeme zvenčí pomocí štětce žlutou temperou a necháme zaschnout.
2. Z barevného papíru si vystříhneme zobáček ve tvaru trojúhelníku. Zobáček nalepíme oboustrannou lepenkou na kelímek.
3. Kuřátku dolepíme pohyblivá očička.
4. Z pěnového papíru si vystříhneme nožičky a také malý čtvereček, který nám spolu s nožičkami bude držet stabilitu kuřátka.
5. Nožičky a čtvereček připevníme oboustrannou lepenkou na spodní část kelímku.
6. Kelímek může sloužit pro uschování různých drobných předmětů či jako stojánek na pastelky.

Obměna: Stejným způsobem můžeme vytvořit například velikonočního zajíčka.

Zdroj inspirace: Paper cup chick craft. Preschool activities [online]. MH Magazine, 2019 [cit. 2019-03-07]. Dostupné z: <http://www.preschoolactivities.us/chick-crafts-for-kids-2/paper-cup-chick-craft/>

5.3 KUŘÁTKO Z PROVÁZKU

Obtížnost: ***

Časová náročnost: 100 min

Pomůcky: nůžky klasické a ozdobné, Centropen, žlutý provázek, lepidlo Herkules, nafukovací balónky, gumičky, štětec, plastové kuřecí nohy (zakoupené na webu Vytvarne-potreby.eu), pohyblivá očička, peříčka, stužka, tavná pistole, červená barevná čtvrtka, pěnová deska, ptačí zob, nápis Veselé Velikonoce (možno zakoupit na webu Fler.cz)

Postup:

1. Nafoukneme si 2 balónky, dle požadované velikosti (hlava a tělo) a zavážeme je gumičkou.
2. Balónky natřeme lepidlem a začneme je omotávat provázkem. Vynecháme oblast kolem gumičky, abychom mohli balónky vytáhnout.
3. Až budeme mít domotáno, přetřeme všude přes provázek lepidlo pro lepší fixaci.
4. Balónky necháme schnout nejlépe přes noc, poté je propícháme nůžkami nebo jehlou a opatrně vytáhneme z koule.
5. Hlavu a tělo spojíme tavnou pistolí dohromady.
6. Na hlavu nalepíme tavnou pistolí pohyblivá očička a zobáček z červené čtvrtky. Tělo ozdobíme mašličkou a peříčky. Nakonec přilepíme plastové kuřecí nohy.
7. Z pěnové desky vystříháme ozdobnými nůžkami podložku do požadovaného tvaru. Tavnou pistolí na ni připevníme kuřátko a dozdobíme ji ptačím zobem a nápisem Veselé Velikonoce.

Obměna: Se žáky jsme z provázku stejným způsobem vyrobili také vajíčko. Skořápku jsme vytvořili z ubrousku potřeného vodním sklem.

Foto postupu čerpáno z: Namotejte si netradiční košík na velikonoční výslužku. Českýkutil.cz [online]. Druchema, 2016 [cit. 2019-03-22]. Dostupné z: <https://www.ceskykutil.cz/namotejte-si-netradicni-kosik-na-velikonocni-vysluzku>

5.4 OVEČKA Z KOLÍKŮ

Obtížnost: *

Časová náročnost: 45 min

Pomůcky: 2 kolíky, čtvrtka, tužka, nůžky, lepidlo, vata, černý lihový fix, pohyblivá očička, růžová pastelka

Postup:

1. Na čtvrtku si obkreslíme ovečku dle šablony, kterou následně vystřihneme.
2. Lihovým fixem dokreslíme uši a čumáček z každé strany. Hlavu vykreslíme růžovou pastelkou, nalepíme na ni pohyblivá očička.
3. Tělo potřeme lepidlem a nanášíme na něj kousky vaty.
4. Na konec uchopovací části kolíků dokreslíme z obou stran fixem kopýtko.
5. Na tělo přichytíme kolíky, na kterých nám bude ovečka stát.
6. Kolíky potřeme lepidlem a také je pokryjeme vatou.

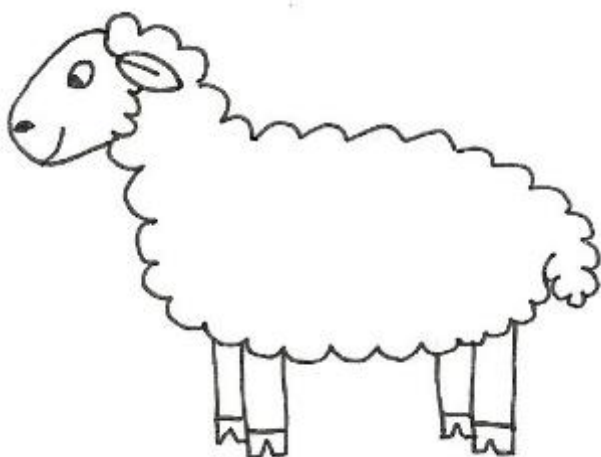

Foto šablony: Abeceda s obrázky. RVP.cz: Metodický portál [online]. Martina Potschová, 2011 [cit. 2019-03-07]. Dostupné z: https://wiki.rvp.cz/Kabinet/0.0.0.Kliparty/Abeceda_s_obr%C3%A1zky

5.5 OVEČKY Z POPCORNU

Obtížnost: *

Časová náročnost: 30 min

Pomůcky: popcorn, svačिनové sáčky, nůžky, tužka, čtvrtka, vodové barvy, vata, oboustranná lepenka, pohyblivá očička (nemusí být), Centropen

Postup:

1. Na čtvrtku si nakreslíme hlavičku ovečky. Hlavičku vystříháme, vybarvíme vodovými barvami a dáme uschnout.
2. Svačिनový sáček naplníme popcornem a zavážeme. Bude nám sloužit jako tělo ovečky. Popcorn můžeme přinést už připravený, může být slaný či sladký. Pokud máme po ruce mikrovlnku, můžeme si ho udělat čerstvý. Ten ale musíme nechat vychladnout.
3. Na vrch zaschnuté hlavičky nalepíme proužek oboustranné lepenky, na kterou upevníme kousky vaty. Centropenem obtáhneme obrysy na hlavě. Oči můžeme namalovat nebo místo nich nalepit pohyblivá očička.
4. Hotovou hlavičku přilepíme oboustrannou lepenkou k naplněnému svačिनovému sáčku.

5.6 PRUHOVANÝ ZAJÍC

Obtížnost: **

Časová náročnost: 45 min

Pomůcky: dva listy papíru, tužka, nůžky, šablona zajíce, barevné příze, lepidlo, izolepa

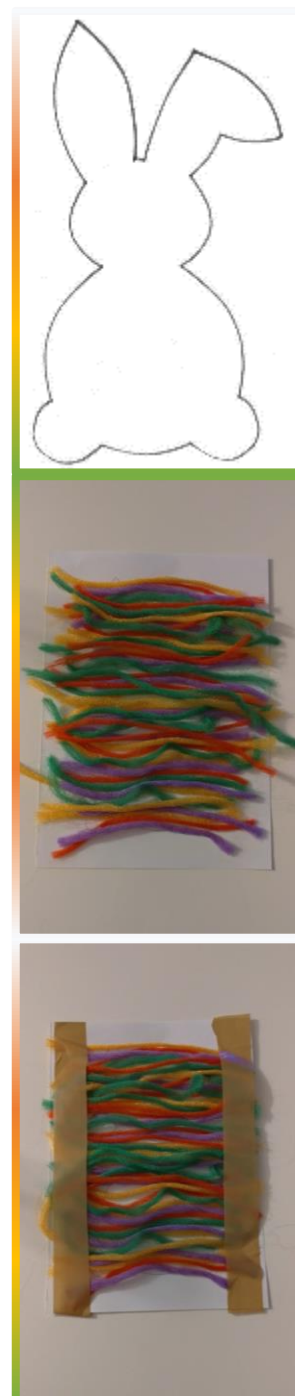
Postup:

1. Na listy papíru si překreslíme zajíce dle šablony. Jeden list vystříhneme.
2. Na nevystříhnutý list budeme lepit kousky přízí, které budou dlouhé tak, aby přesahovaly siluetu zajíce. Použijeme více barev přízí, aby byl zajíček veselý.
3. Až budeme mít siluetu zakrytou, přelepíme konce přízí izolepou k papíru.
4. List s vystříženou siluetou přilepíme lepidlem na list s přízemi.
5. Hotový výrobek nám může sloužit jako velikonoční přání nebo jako dekorace do bytu či do třídy.

Obměna: Místo zajíce můžeme vyrobit vajíčko nebo kuřátko.

Tento postup můžeme použít také u vánočního tvoření.

Zdroj inspirace: Tři dokonalé velikonoční přízové nápady pro děti. Jak si udělat.cz [online]. Los Typos, 2016 [cit. 2019-03-07]. Dostupné z: <http://www.jaksiudelat.cz/tri-dokonale-velikonocni-prizove-napady-pro-deti/>

5.7 SLEPIČKA – ZÁPICH

Obtížnost: **

Časová náročnost: 45 min

Pomůcky: špejle, kousek zelené jutové stuhy, polystyrenová kulička průměru 2,5 cm, nůžky, Centropen, červená fixa, tavná pistole, červená plst', zelené lýko

Postup:

1. Ze zelené juty si vystříhneme elipsu o rozměrech 3x8 cm.
2. Konec špejle potřeme lepidlem z tavné pistole, přehnutou elipsu na polovinu nasadíme na špejli tak, aby nám cca 1 cm špejle vyčníval. Elipsu přitiskneme, aby se nám strany dokonale přilepily.
3. Polystyrenovou kuličku můžeme natřít bílou temperou. Po zaschnutí jí dokreslíme oči a zobáček Centropenem a červenou fixou.
4. Hlavičku napícháme na špejli.
5. Z plsti si vystříhneme hřebínek, který k hlavičce přilepíme tavnou pistolí.
6. Nakonec si ze zeleného lýka uvážeme mašličku, kterou připevníme tavnou pistolí pod hlavičku.
7. Hotový zápich můžeme umístit do květiny nebo do velikonočního osení.

5.8 SLEPIČKA Z PIŠKOTŮ

Obtížnost: **

Časová náročnost: 45 min

Pomůcky: piškoty, párátko, marmeláda, příborový nůž, cukrová poleva na dozdobení

Postup:

1. Nejprve si připravíme pracovní plochu, kterou řádně umyjeme. Dále dohlédneme na hygienu rukou dětí.
2. Plochou stranu piškotu pomazeme marmeládou, položíme na ni párátko tak, aby nám jeho druhá polovina vyčnívala z piškotu, a přiklopíme druhým piškotem.
3. Příborovým nožem odstraníme přebytečnou marmeládu.
4. Stejným způsobem si připravíme další dva piškoty, které nasuneme na vyčnívající párátko prvních piškotů.
5. Do spodní části vzniklého tělíčka zasuneme párátko tak, aby 1 cm vyčníval ven.
6. Do středu vypouklého piškotu napícheme vyčnívající část párátko, vytvoří se nám tak stojánek na slepičku.
7. Z rozpůlených piškotů vytvoříme křídla a ocas, připevníme je marmeládou.
8. Nakonec marmeládou vytvoříme hřebínek a cukrovou polevou oči. Do hlavičky ještě zapícheme kousek párátko, ostrým koncem ven z hlavičky, tím vytvoříme zobáček.

Obměna: Z piškotů můžeme vytvořit i další velikonoční zvířátka, například zajíčka, kterého můžeme vidět na fotografii.

5.9 VAJÍČKA S ČEPIČKAMI

Obtížnost: **

Časová náročnost: 60 min

Pomůcky: vyfouknutá a omytá vajíčka, fixy, vzorované čtvrtky s velikonočním motivem, pravítko, tužka, nůžky, sešíváčka, čtvrtka, příze

Postup:

Vajíčko s podstavcem

1. Doprostřed omytého a vysušeného vajíčka namalujeme fixami obličej, který může mít různé výrazy (smějící se, zubatý, zamračený apod.).
2. Vajíčko dáme stranou a připravíme si na něj podstavec. Ze vzorované čtvrtky si ustrihneme proužek dlouhý 15 cm a široký 2 cm. Dle průměru vajíčka spojíme sešíváčkou konce proužku dohromady.

Čepička

1. Ze čtvrtky si vystříháme pruh široký 1,7 cm a dlouhý 15 cm. Konce spojíme sešíváčkou, vznikne nám kroužek.
2. Dále si nastříháme příze dlouhé 35 cm, nachystáme si větší množství.
3. Přízi přeložíme na polovinu, protáhneme ji kroužkem a utvoříme smyčku.
4. Stejným způsobem budeme postupovat, dokud nebude zakrytý celý kroužek.

5. Až budeme mít obmotaný celý kroužek, rozdělíme si přízi na polovinu a protáhneme ji kolem něj
6. Nakonec přízi svážeme dalším kouskem příze.

Zdroj inspirace: Kulíšek – DIY. Školní svět [online]. Praha: Activa, 2016 [cit. 2019-03-07]. Dostupné z: <http://www.skolnisvet.cz/kulisek-diy/>

5.10 VELIKONOČNÍ TAŠTIČKA Z FILCU

Obtížnost: ***

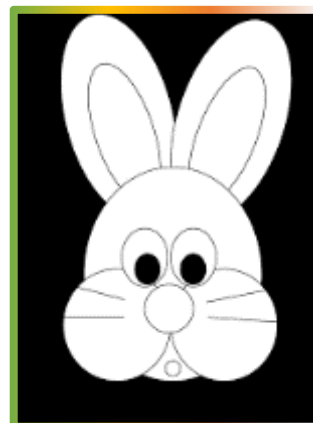
Časová náročnost: 100 min

Pomůcky: filc (různé barvy), jehla, nit, nůžky, lepidlo na filc, tavná pistole, Centropen, pohyblivá očička

Postup:

1. Zvolíme si barevný filc ve formátu A4, tato barva bude základem naší taštičky.
2. Filc si dáme na šířku, přeložíme ho na polovinu a spodní a boční stranu sešijeme jehlou a nití (barvu nitě volíme dle barvy filcu).
3. Na filc si Centropenem obkreslíme hlavu, čumáček a uši velikonočního zajíčka dle šablony. To vše vystříháme a lepidlem nebo tavnou pistolí vytvoříme z vystřižených částí zajíčka, kterého přilepíme na taštičku.
4. Na zaječí hlavu dolepíme pohyblivá očička.
5. Z filcu si vystříháme pruh dlouhý 30 cm a široký 2 cm, bude nám sloužit jako ucho. Ucho přišijeme na zadní vnitřní stranu taštičky.

Obměna: Na taštičku můžeme použít i jiný velikonoční motiv, např. beránka, kterého můžeme polepit vatou. Taštička vypadá krásně i s vánočními motivy.

Zdroj šablony: Autorská dílna. Art Jana [online]. Plzeň: Jana Škubalová [cit. 2019-03-07]. Dostupné z: http://www.artjana.cz/Autorska-dilna-a6_18.htm

5.11 VELIKONOČNÍ VĚNEC

Obtížnost: ***

Časová náročnost: 90 min

Pomůcky: vrbové proutí, nůžky, vlasec nebo drátek, zahradnické nůžky, tavná pistole, vymyté a vysterilizované (považené ve vroucí vodě) skořápky od vajíček, mašle, stuhy, různé velikonoční dekorace

Postup:

1. Vrbové proutky si předem namočíme do teplé vody, aby se nám s nimi lépe pracovalo. Proutky si vytvarujeme do tvaru oválu, konce ve vrcholu svážeme vlascem nebo drátkem. Můžeme tak zpevnit proutky i po obvodu. Vyčnívající a přebytečné proutky odstříhneme zahradnickými nůžkami.
2. Pomocí tavné pistole přilepíme na věnec skořápky, do nich můžeme nalepit umělé ptáčky, slepičky, zajíčky aj.
3. Věnec dle libosti po obvodu dozdobíme různými velikonočními dekoracemi.
4. Nakonec na vrchol věnce připevníme závěsnou girlandu, přes ní nalepíme tavnou pistolí mašli. Věnec je vhodný k zavěšení na dveře.

Tip:

Pokud na tom nejsme časově úplně dobře, mohou si děti vyrobit věnec doma s rodiči a ve škole ho pouze nazdobit.

Foto postupu čerpáno z: Jak vyrobit přírodní velikonoční věnec. Jaktak.cz [online]. Hradec Králové: Jana F., 2018 [cit. 2019-04-06]. Dostupné z: <https://www.jaktak.cz/jak-vyrobti-prirodni-velikonocni-venec.html>

5.12 ZAJÍČEK Z VLNY

Obtížnost: ***

Časová náročnost: 130 min

Pomůcky: silná vlna, nůžky, kružítko, čtvrtka, tavná pistole, plst' (růžová a v barvě vlny) na dodělení uší, 2 plstěné bambule, nalepovací pohyblivá očička, vlasec, jehla

Postup:

1. Nejprve si vyrobíme šablony: na čtvrtce si kružítkem vytvoříme 2 kružnice o průměru 10 cm. Ve středu vzniklých kružnic uděláme otvory o průměru 3,5 cm. Stejným způsobem si uděláme další dvě kružnice, ale s průměry 8 cm a 3,5 cm.
2. Dvě větší šablony si dáme na sebe a obmotáváme kolem nich vlnu. Čím více vlny dáme, tím huňatější zajíček bude. Vlnou nešetříme.
3. Po omotání šablon vlnou se mezi ně dostaneme pomocí nůžek a po jejich obvodu vlnu rozstříháme.
4. Prostor mezi dvěma šablonami stáhneme kouskem vlny, hodně utáhneme a uděláme uzel.

5. Opatrně odstraníme šablony a nůžkami ostříháme přebytečnou vlnu, aby nám vznikl rovnoměrný tvar koule.
6. Nyní opakujeme postup na menší šabloně. Vzniklé koule k sobě přilepíme tavnou pistolí.
7. Z plsti vystříhneme ouška, jejichž spodní strany přehneme k sobě a slepíme tavnou pistolí dohromady. Připravená ouška připevníme tavnou pistolí na hlavu zajíce.
8. Nakonec pomocí tavné pistole připevníme místo ocásku a čumáčku plstěnou bambulí. Vlasec protáhneme pomocí jehly bambulí na čumáčku, vzniknou nám tak vousky. Na hlavu dolepíme pohyblivá očička a zajíček je na světě.

Foto postupu čerpáno: Velikonoční zajíček z bambulek + 3 jednoduché tipy na jejich výrobu. Jak si udělat.cz [online]. Mařenka, 2017 [cit. 2019-03-22]. Dostupné z: <http://www.jaksiudelat.cz/zajicek-z-bambulek/>

ZÁVĚR

Cílem diplomové práce bylo zjistit, zda lidé znají původ Velikonoc, popřípadě jak je slaví a jaké zvyky a tradice během těchto svátků dodržují či nedodržují a proč. Součástí práce byla také kapitola o vytváření velikonočních námětů a činností, které je možné provádět se žáky 1. stupně základních škol.

V diplomové práci se zabýváme historií velikonočních svátků, kde je popsán pohanský původ Velikonoc, proměna jejich významu na křesťanský až po pojetí v současnosti. Zároveň jsou minulé zvyky a tradice porovnané s dnešními oslavami. V práci jsou také popsány symboly Velikonoc, jejich původ a význam. Jsou vybrány jen ty nejzákladnější a nejznámější. Vybírali jsme dle odpovědí respondentů v dotazníkovém šetření. V kapitole *Velikonoce v České republice a v zahraničí* jsou vybrány státy, u kterých je detailně popsán průběh, původ, připravované pokrmy a zahraniční oslavy Velikonoc v porovnání s oslavami v České republice.

Dále jsme se zabývali dotazníkovým šetřením, které se uskutečnilo hlavně na Základní škole v Hostouni mezi žáky a jejich rodinami. Také probíhalo mezi mými příbuznými, sousedy a kamarády, kteří jsou z okresu Domažlice. Dotazník byl tvořen 11 otázkami, které byly v kombinaci otevřené, uzavřené i polouzavřené. Dotazováno bylo celkem 83 respondentů, z toho 32 mužů a 51 žen. Z celkového počtu dotazovaných je 69,83 % ateistů, 12,5 % vyznavačů římskokatolické církve a 2,2 % evangelíků. Správný původ Velikonoc zná pouze 35 respondentů z 83, což je ovlivněno věkem a hlavně vírou. To, zda člověk bydlí ve městě či na vesnici nemá vliv na znalost správného původu Velikonoc. Nejčastěji si lidé pod pojmem Velikonoce představí vajíčka, pomlázku nebo beránka. Mezi nejoblíbenější pokrm připravovaný na Velikonoce patří pečený beránek, mazanec nebo nádivka. Dotazovaní uvedli spoustu tradic a zvyků pro ně známé, avšak ne všichni je dodržují, a to hlavně kvůli příchodu nové doby a nové generace. Proto je důležité, abychom dětem ve škole předávali co nejvíce informací o našich svátcích, o jejich oslavách, zvycích a tradicích, které jsou s nimi spojené. Zajímavou analýzou by bylo podobné šetření prováděné za několik let. Mohl by se porovnat nárůst či úpadek zvyků, tradic a postojů k těmto svátkům.

Pátá kapitola nabízí náměty, které mohou využít pedagogové ve školní třídě ale i třeba vychovatelé v družině nebo rodiče se svými dětmi. Jsou určeny věkové kategorii žáků prvního stupně. Všechny náměty a činnosti byly prováděny s dětmi této věkové kategorie a dle toho se také určovala časová dotace a obtížnost úkolů.

Velikonoce jsou svátky, které nám oznamují, že se blíží jaro a že můžeme definitivně zavřít dveře za dlouhou vyčerpávající zimou. Církevní význam byl hodně utlumován před rokem 1989, svátky byly chápány jako oslavy příchodu jara. Dříve se dodržovalo více tradic než v současnosti, oslavy byly chápány v pravém významu, lidé je prožívali veseleji, a také se k sobě lépe chovali. V dnešní době chodí chlapci koledovat spíše za výdělkem. Kraslice jsou schopni odmítnout a žádají peníze či alkohol, což je velmi smutné, jelikož je to v rozporu s podstatou Velikonoc. Také jsme zaslechli názory toho typu, že šupání děvčat má pro chlapce výhodu v tom, že alespoň jednou v roce mají dovoleno je „zbít“.

Naštěstí spousta tradic a zvyků zůstala dodržována, a to hlavně na vesnicích. S Velikonocemi se nyní spojují různé kulturní události a jarmarky, které jsou lákadlem pro obchodníky. I to poukazuje na potlačení církevního významu. Obchodníci nabízejí na trzích výrobky, které ale vycházejí z významu Velikonoc. Web Milujivelikonoce.cz (Současné české Velikonoce, 31. 12. 2014) uvádí, že tyto svátky dodržuje přibližně polovina obyvatel, třetina obyvatel nemá příležitost k tomu, aby se svátkům věnovala, a pět procent obyvatel tento zvyk vůbec nezná, nebo o něj nemá zájem. Dnes už jsou Velikonoce chápány spíše jako dny volna, zábavy a obchodních účelů.

CIZOJAZYČNÉ RESUMÉ

My thesis named "Easter Customs and Traditions at Primary School" deals with customs and traditions connected with Easter, regarded the most important feast of the liturgical year. The thesis is divided to a theoretical and a practical part. The theoretical part focuses on Easter history and describes the origin, meaning and comparison of the ways of celebrating Easter in the past and in the present and further the characteristics of celebrations in the Czech Republic, customs, traditions and adherence to them and a quantitative research during the feast of Easter. The last chapter of the theoretical part is the comparison of the traditions and ways of celebrating in our country and abroad. In the practical part there are a few ideas, together with how-to and photos, that can be used for the pupils of the Primary School.

SEZNAM ZDROJŮ

KNIŽNÍ

1. DORANCE, Sylvia. Co si dneska vytvoříme?: výtvarné nápady pro mateřské školy. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-481-6.
2. FROLCOVÁ, Věra. Velikonoce v české lidové kultuře. Praha: Vyšehrad, 2001. Výtvarné techniky (CPress). ISBN 80-702-1503-8.
3. HONZÍKOVÁ, Jarmila. Lidové tradice v pracovní výchově. Plzeň: Krajské centrum vzdělávání a Jazyková škola, 2005. ISBN 80-702-0148-7.
4. KOHLOVÁ, Mary Ann F. Výtvarné činnosti pro malé děti. Vyd. 2. Praha: Portál, 2011. Nápady – hry – tvořivost. ISBN 978-80-7367-904-0.
5. LANGHAMMEROVÁ, Jiřina. České tradice v proměnách času: kroje - zvyky - umění. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2017. ISBN 978-80-7422-500-0.
6. PŘÍKAZSKÁ, Tereza. Vyrábíme zábavu, bavíme se (s) tvořením. V Brně: CPress, 2017. Výtvarné techniky (CPress). ISBN 978-80-264-1390-5.
7. ŘÍČANOVÁ, Tereza. Velikonoční knížka. Praha: Baobab, 2012. ISBN 978-80-87060-56-8.
8. ŠOTTNEROVÁ, Dagmar. Lidové tradice: původ lidových tradic, zvyky, pověry, pranostiky, říkadla a hry. Olomouc: Rubico, 2009. ISBN 978-80-7346-096-9.
9. TOUFAR, Pavel. Velikonoce. Třebíč: Akcent, 2001. ISBN 80-726-8129-X.
10. VAVŘINOVÁ, Valburga. Malá encyklopedie Velikonoc. Praha: Libri, 2006. ISBN 80-727-7292-9.

INTERNETOVÉ

1. Abeceda s obrázky. RVP.cz: Metodický portál [online]. Martina Potschová, 2011 [cit. 2019-03-07]. Dostupné z: https://wiki.rvp.cz/Kabinet/0.0.0.Kliparty/Abeceda_s_obr%C3%A1zky
2. Autorská dílna. Art Jana [online]. Plzeň: Jana Škubalová [cit. 2019-03-07]. Dostupné z: http://www.artjana.cz/Autorska-dilna-a6_18.htm
3. Bílá sobota. České-tradice.cz [online]. Mariánské Lázně: České tradice [cit. 2019-03-07]. Dostupné z: <https://www.ceske-tradice.cz/tradice/jaro/pasijovy-tyden/bila-sobota>

4. Boží hod velikonoční. *České-tradice.cz* [online]. Mariánské Lázně: České tradice [cit. 2019-03-07]. Dostupné z: <https://www.ceske-tradice.cz/tradice/jaro/pasijovy-tyden/bozi-hod-velikonocni>
5. Církevní význam Velikonoc - *Milujivelikonoce.cz*. [online]. Praha: Copyright © 2014 [cit. 07.03.2019]. Dostupné z: <http://www.milujivelikonoce.cz/cs/temata/show/vznik-historie-vyznam/113-cirkevni-vyznam-velikonocnich-svatku/>
6. Finské velikonoční tradice. *Severské listy* [online]. Dřenice: Severské listy, 1998 [cit. 2019-03-07]. Dostupné z: <https://www.severskelisty.cz/tradice/trad0006.php>
7. Historie Velikonoc sahá do pohanských dob. Aneb od zajíčka k beránkovi. *Irozhlas.cz* [online]. Praha: Vrbová Daniela, 2012 [cit. 2019-03-07]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/historie-velikonoc-saha-do-pohanskych-dob-aneb-od-zajicka-k-berankovi_201204061830_lmanouro
8. Jak vyrobit přírodní velikonoční věnec. *Jaktak.cz* [online]. Hradec Králové: Jana F., 2018 [cit. 2019-04-06]. Dostupné z: <https://www.jaktak.cz/jak-vyrobit-prirodni-velikonocni-venec.html>
9. Kdo je v Bulharsku na Velikonoce „borec“?. *Český rozhlas: Náboženství* [online]. Praha: Jana Šustová, 2014 [cit. 2019-03-07]. Dostupné z: https://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/zpravy/_zprava/1340473
10. Kočičky. *České-tradice.cz* [online]. Mariánské Lázně: České tradice [cit. 2019-03-07]. Dostupné z: https://www.ceske-tradice.cz/tradice/jaro/velikonoce/symboly-velikonoc/_zobraz=kocicky/_zobraz=kocicky
11. Křížovou cestou v Jeruzalémě – fotogalerie s komentáři. *Velikonoce – informace, tradice, současnost* [online]. Praha: Ondřej Havelka, 2016 [cit. 07.03.2019]. Dostupné z: <https://velikonoce.vira.cz/clanky/krizovou-cestou-v-jeruzaleme-fotogalerie-s-komentari>
12. Kulíšek – DIY. *Školní svět* [online]. Praha: Activa, 2016 [cit. 2019-03-07]. Dostupné z: <http://www.skolnisvet.cz/kulisek-diy/>
13. Namotejte si netradiční košík na velikonoční výslužku. *Český kutil.cz* [online]. Druchema, 2016 [cit. 2019-03-22]. Dostupné z: <https://www.ceskykutil.cz/namotejte-si-netradicni-kosik-na-velikonocni-vysluzku>
14. Nejkrásnější velikonoční výzdoba! Vytvořte si veselé jarní dekorace. *Blesk pro ženy.cz* [online]. Czech news center, 2017 [cit. 2019-03-07]. Dostupné z: <https://prozeny.blesk.cz/clanek/pro-zeny-volny-cas-bydleni/310776/nejkrasnejsi-velikonocni-vyzdoba-vytvorite-si-vesele-jarni-dekorace.html>
15. Paper cup chick craft. *Preschool activities* [online]. MH Magazine, 2019 [cit. 2019-03-07]. Dostupné z: <http://www.preschoolactivities.us/chick-crafts-for-kids-2/paper-cup-chick-craft/>

16. Pohanský původ Velikonoc? *Velikonoce – informace, tradice, současnost* [online]. Praha: Copyright © 1998 [cit. 07.03.2019]. Dostupné z: <https://velikonoce.vira.cz/clanky/pohansky-puvod-velikonoc>
17. Pondělí velikonoční. *České-tradice.cz* [online]. Mariánské Lázně: České tradice [cit. 2019-03-07]. Dostupné z: <https://www.ceske-tradice.cz/tradice/jaro/pasijovy-tyden/pondeli-velikonocni>
18. Popeleční středa. *České-tradice.cz* [online]. Mariánské Lázně: České tradice [cit. 2019-03-07]. Dostupné z: <https://www.ceske-tradice.cz/tradice/jaro/postni-doba/popelecni-streda>
19. SEBERA, Martin. *Vybrané kapitoly z metodologie*. Výzkumný problém a nejčastější nedostatky při jeho formulaci [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2012 [cit. 2019-03-07]. ISBN 978-80-210-5963-4. Dostupné z: <http://www.fsp.s.muni.cz/emuni/data/reader/book-8/08.html>
20. Smysl a význam Velikonoc. *Víra.cz* [online]. Praha: Copyright © 1998 [cit. 07.03.2019]. Dostupné z: <https://www.vira.cz/texty/knihovna/kapitoly/smysl-a-vyznam-velikonoc>
21. 6. neděle postní – Květná. *Ceske-tradice.cz* [online]. Mariánské Lázně: České tradice [cit. 2019-03-07]. Dostupné z: <https://www.ceske-tradice.cz/tradice/jaro/postni-doba/6.-nedele-postni>
22. Test chí-kvadrát nezávislosti v kontingenční tabulce. *Aplikovaná statistika* [online]. Hradec Králové: Milan Kábrt, 2011 [cit. 2019-03-07]. Dostupné z: <http://www.milankabrt.cz/testNezavislosti/>
23. 3. neděle postní – Kýchavná. *Ceske-tradice.cz* [online]. Mariánské Lázně: České tradice [cit. 2019-03-07]. Dostupné z: <https://www.ceske-tradice.cz/tradice/jaro/postni-doba/3.-nedele-postni>
24. Tři dokonalé velikonoční přízové nápady pro děti. *Jak si udělat.cz* [online]. Los Typos, 2016 [cit. 2019-03-07]. Dostupné z: <http://www.jaksiudelat.cz/tri-dokonale-velikonocni-prizove-napady-pro-deti/>
25. Velikonoce na Slovensku a v Polsku. *Milujivelikonoce.cz* [online]. Praha, 2016 [cit. 2019-03-07]. Dostupné z: <http://www.milujivelikonoce.cz/cs/temata/show/velikonoce-v-zahranici/154-velikonoce-na-slovensku-a-v-polsku/>
26. Velikonoce u starých Slovanů. *Milujivelikonoce.cz* [online]. Praha: Copyright © 2014 [cit. 2019-03-07]. Dostupné z: <http://www.milujivelikonoce.cz/cs/temata/show/vznik-historie-vyznam/171-velikonoce-u-starych-slovanu/>
27. Velikonoce v Austrálii a na Filipínách. *Milujivelikonoce.cz* [online]. Praha, 2016 [cit. 2019-03-07]. Dostupné z:

- <http://www.milujivelikonoce.cz/cs/temata/show/velikonoce-v-zahranici/162-velikonoce-v-australii-a-na-filipinach/>
28. Velikonoce ve Francii, Španělsku, Anglii a Irsku. *Milujivelikonoce.cz* [online]. Praha, 2016 [cit. 2019-03-07]. Dostupné z: <http://www.milujivelikonoce.cz/cs/temata/show/velikonoce-v-zahranici/156-velikonoce-ve-francii-spanelsku-anglii-a-irsku/>
29. Velikonoce v Chorvatsku a Rusku. *Milujivelikonoce.cz* [online]. Praha, 2016 [cit. 2019-03-07]. Dostupné z: <http://www.milujivelikonoce.cz/cs/temata/show/velikonoce-v-zahranici/159-velikonoce-v-chorvatsku-a-rusku/>
30. Velikonoce v Rusku. *Ruský jazyk* [online]. Brno: Miroslava Mikulicová, 2014 [cit. 2019-03-07]. Dostupné z: <https://rusky-jazyk0.webnode.cz/realie/velikonoce-v-rusku/>
31. Velikonoce v Řecku. *Kalimera Řecko* [online]. 2015 [cit. 2019-03-07]. Dostupné z: <https://www.kalimera-recko.cz/recke-svatky-a-tradice/velikonoce-v-recku/>
32. Velikonoce v současném Česku - *Milujivelikonoce.cz*. [online]. Praha: Copyright © 2014 [cit. 07.03.2019]. Dostupné z: <http://www.milujivelikonoce.cz/cs/temata/show/soucasne-ceske-velikonoce/116-soucasne-ceske-velikonoce/>
33. Velikonoce za dveřmi: Víte, co a v jaké dny dělat?. *Maminka.cz* [online]. Praha: Czech news center, 2018 [cit. 2019-03-07]. Dostupné z: https://www.maminka.cz/clanek/velikonoce-za-dvermi-vite-co-a-v-jake-dny-delat_1
34. Velikonoční piškotová kuřátka. *Mimibazar.cz* [online]. Brno: Czech news center, 2013 [cit. 2019-03-07]. Dostupné z: <https://www.mimibazar.cz/recept/141754/velikonocni-piskotova-kuratka>
35. Velikonoční svátky v Německu a Rakousku. *Milujivelikonoce.cz* [online]. Praha, 2016 [cit. 2019-03-07]. Dostupné z: <http://www.milujivelikonoce.cz/cs/temata/show/velikonoce-v-zahranici/155-velikonocni-svatky-v-nemecku-a-rakousku/>
36. Velikonoční tradice? Prozradíme vám, na co nezapomenout!. *E15.Ženy.cz* [online]. Czech news center, 2013 [cit. 2019-03-07]. Dostupné z: zeny.e15.cz/clanek/domov/velikonocni-tradice-prozradime-vam-na-co-nezapomenout?fbclid=IwAR2302NQVoTJ-TFnsSqCIG93WFNXn2d1bVoUqRmJWYv6jn26ziEgpl9kC_E
37. Velikonoční vyřechtávání. *Dáma.cz* [online]. Praha: CZECH NEWS CENTER [cit. 2019-03-07]. Dostupné z: <https://www.dama.cz/clanek/velikonocni-vyrechtavani>

38. Velikonoční zajíček z bambulek + 3 jednoduché tipy na jejich výrobu. *Jak si udělat.cz* [online]. Mařenka, 2017 [cit. 2019-03-22]. Dostupné z: <http://www.jaksiudelat.cz/zajicek-z-bambulek/>
39. Velikonoční zvyky a tradice. *Milujivelikonoce.cz* [online]. Praha, 2015 [cit. 2019-03-07]. Dostupné z: <http://www.milujivelikonoce.cz/cs/temata/show/zvyky/121-velikonocni-zvyky-a-tradice/>
40. Velký pátek. *České-tradice.cz* [online]. Mariánské Lázně: České tradice [cit. 2019-03-07]. Dostupné z: <https://www.ceske-tradice.cz/tradice/jaro/pasijovy-tyden/velky-patek>
41. Význam a historie letnic. *Pastorace.cz* [online]. Copyright © 2000 [cit. 07.03.2019]. Dostupné z: <https://www.pastorace.cz/tematicke-texty/vyznam-a-historie-letnic>
42. Význam Velikonoc a důležité zvyky. *Košík.cz* [online]. 2017 [cit. 2019-03-12]. Dostupné z: <https://blog.kosik.cz/pripravy-na-velikonoce-jsou-v-plnem-proudu-uz-mate-vysluzku/>
43. Vzdělávání. *Český statistický úřad* [online]. Praha: ČSÚ, 2019 [cit. 2019-03-07]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/1-vzdelavani>
44. Vznik a historie velikonočních svátků. *Milujivelikonoce.cz* [online]. Praha, 2014 [cit. 2019-03-07]. Dostupné z: <http://www.milujivelikonoce.cz/cs/temata/show/vznik-historie-vyznam/112-vznik-a-historie-velikonocnich-svatku/>
45. Zelený čtvrtek. *Ceske-tradice.cz* [online]. Mariánské Lázně: České tradice [cit. 2019-03-07]. Dostupné z: <https://www.ceske-tradice.cz/tradice/jaro/pasijovy-tyden/zeleny-ctvrtek>
46. Židovský svátek Pesach připomíná vyvedení židů z egyptského otroctví. Český rozhlas: Náboženství [online]. Praha: Jana Šustrová, 1997-2018 [cit. 2018-08-08]. Dostupné z: https://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/judaismus/_zprava/zidovsky-svatek-pesach-pripomina-vyvedeni-zidu-z-egyptskeho-otroctvi--370142

SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK, GRAFŮ A DIAGRAMŮ

Obrázek 1: Pojmy Velikonoc.....	47
Obrázek 2: Připravované pokrmy o Velikonocích	48
Obrázek 3: Velikonoční tradice a zvyky	49
Obrázek 4: Nedodržované tradice	50
Obrázek 6: Příčiny úpadku Velikonoc	51
Graf 1: Věk dotázaných.....	45
Graf 2: Dosažené vzdělání	45
Graf 3: Správnost odpovědi	46
Graf 4: Znalost původu Velikonoc	46
Graf 5: Zastoupení víry	46
Graf 6: Vzdělání v ČR 2016	47
Graf 7: Vzdělání 2017	47
Graf 8: Vzdělání v ČR 2015	47
Graf 9: Úpadek Velikonoc.....	51
Tabulka 1: Skutečná četnost 1	53
Tabulka 2: Očekávaná četnost 1.....	53
Tabulka 3: Skutečná četnost 2.....	54
Tabulka 4: Očekávaná četnost 2.....	54

PŘÍLOHY

Fotografie jsou z velikonoční soutěže z roku 2018, která se každoročně pořádá na Základní škole v Hostouni. Všechny fotografie jsou z vlastního zdroje a k fotografiím dětí jsou podepsané souhlasy rodičů.

Příloha č. 1: Vajíčko technikou patchwork

Fotografie 1 - archiv autorky

Fotografie 2 - archiv autorky

Příloha č. 2: Velikonoční kolotoč

Fotografie 3 - archiv autorky

Fotografie 4 - archiv autorky

Příloha č. 3: Velikonoční věnec z papíru

Fotografie 5 - archiv autorky

Příloha č. 4: Velikonoční dekorace z kůry stromu

Fotografie 6 - archiv autorky

Příloha č. 6: Vajíčko technikou quilling

Fotografie 7 - archiv autorky

Fotografie 8 - archiv autorky

Příloha č. 7: Zajíček z papírových ruliček

Fotografie 9 - archiv autorky

Fotografie 10 - archiv autorky